

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2017

Jonáš Kasal

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Teritoriální spory v agendě japonské zahraniční
politiky**

Jonáš Kasal

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Teritoriální spory v agendě japonské zahraniční politiky

Jonáš Kasal

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za ochotu a poskytnutí odborných rad při psaní této diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	9
2	Teoretický rámec	12
2.1	Konflikt	12
2.2	Teritorialita	14
2.3	Teritoriální spory	15
3	Znaky japonské zahraniční politiky	20
4	Charakteristika a vývoj japonských teritoriálních sporů	28
4.1	Senkaku/Tiao-jü-tao	28
4.1.1	Charakteristika území	28
4.1.2	Dynamika a vývoj teritoriálního sporu	29
4.1.3	Postoj Japonska vůči teritoriálnímu sporu	37
4.2	Tokdo/Takešima.....	39
4.2.1	Charakteristika území	39
4.2.2	Dynamika a vývoj teritoriálního sporu	40
4.2.3	Postoj Japonska vůči teritoriálnímu sporu	47
4.3	Kurilské ostrovy/Severní teritoria.....	48
4.3.1	Charakteristika území	48
4.3.2	Dynamika a vývoj teritoriálního sporu	49
4.3.3	Postoj Japonska vůči teritoriálnímu sporu	59
5	Strategické vládní dokumenty a propagace teritoriálních sporů	61
5.1	Strategické vládní dokumenty	61
5.1.1	Diplomatic Bluebook	61
5.1.2	National defense program guidelines.....	64
5.2	Propagace sporů.....	65
6	Závěr	70

7	Seznam použité literatury	73
8	Resumé	98
9	Přílohy	99

Seznam zkratk

EEZ	Exkluzivní ekonomické
HIK	The Heidelberg Institute for International Conflict Research
ICJ	Mezinárodní soudní dvůr
JASDF	Japonské vzdušné síly sebeobrany
JGSDF	Japonské pozemní síly sebeobrany
JMSDF	Japonské námořní síly sebeobrany
JSDF	Japonské síly sebeobrany
UCDP	The Uppsala Conflict Data Program
UNCLOS	Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu

1 Úvod

V současné době probíhá několik významných teritoriálních sporů. Můžeme mezi ně zahrnout i teritoriální spory Japonska, kterým se věnuje tato diplomová práce. Samotné Japonsko vede současně tři teritoriální spory, a to s vícero aktéry. První z těchto teritoriálních sporů je spor o souostroví, jenž je známo jako Senkaku nebo také Tiao-jü-tao. Souostroví tvoří osm neobydlených ostrovů ve Východočínském moři, které jsou v současné době pod formální správou Japonska, jehož suverenita je zpochybňována ze strany Číny a Tchaj-wanu. Oba tito aktéři argumentují tím, že se jedná historicky o jejich území, které by jim mělo být navráceno. Nicméně výrazně proaktivnější roli v tomto sporu vede Čína, a tedy hlavní těžiště sporu můžeme nalézt mezi Japonskem a Čínou. Tuto skutečnost můžeme vidět například na událostech z posledních let, kterým se budeme věnovat později v této práci. Ve zbylých dvou teritoriálních sporech již Japonsko zastává roli opačnou, a sice roli aktéra, který si na dané území klade nárok. Jeden z těchto sporů se vede o souostroví Tokdo/Takešima, které se nachází v Japonském/Východním moři. První z těchto názvů, a sice Tokdo používá Jižní Korea, která získala nad územím kontrolu po druhé světové válce, a to na úkor Japonska. Japonsko v tomto případě tvrdí, že nad ostrovy ztratilo kontrolu neoprávněně, a proto se dožaduje jeho navrácení. Tento spor zůstává neurovnán dodnes a můžeme jej označit za jednu z hlavních překážek bilaterálních vztahů těchto aktérů. Poslední teritoriální spor Japonsko vede s Ruskem o Habomajské ostrovy, Kunašir, Iturup a Šikotan. Japonsko tyto čtyři území považuje za svoje svrchované území a nazývá je Severní teritoria. Zatímco Rusko je považuje za jižní část Kurilských ostrovů. Tyto ostrovy byly historicky střetem zájmu mezi oběma aktéry, ale samotný počátek teritoriálního sporu můžeme datovat od konce druhé světové války, kdy tehdejší Sovětský svaz tyto ostrovy anektoval. Zmíněný teritoriální spor můžeme označit za jednu z hlavních příčin proč dosud nedošlo k uzavření mírové smlouvy mezi Japonskem a Ruskou stranou.

Tato diplomová práce je jednopřípadovou studií japonských teritoriálních sporů. Cílem práce je analyzovat vliv jednotlivých teritoriálních sporů na zahraniční politiku Japonska. Hypotézou, která bude v této diplomové práci ověřována, je, že dané teritoriální spory jsou pro Japonsko natolik důležité, že je promítá do své zahraniční politiky a je kvůli nim ochotno vstupovat do konfrontace s významnými aktéry mezinárodního systému.

V první části této práce se zaměřím na vymezení důležitých pojmů, které se vztahují k dané problematice. Nejprve představím základní definice konceptu konfliktu a posléze se budu věnovat konceptu teritoriality a teritoriálních sporů. V druhé kapitole se budu věnovat samotné zahraniční politice Japonska. Tato kapitola by měla představit základní charakteristiky japonské zahraniční politiky, která je v určitých ohledech specifická. Jedním z příkladů je poválečná ústava, která Japonsko výrazně limituje v případném použití vojenské síly. Ve zbylých dvou kapitolách se již věnuji samotným sporům. První z těchto kapitol má za cíl představit charakteristiku sporných území, dynamiku a vývoj těchto teritoriálních sporů a japonský postoj vůči nim. Poslední kapitola se bude věnovat strategickým dokumentům, které jsou vydávány japonskou vládou. V těchto dokumentech se objevuje pozice a postoj japonské vlády vůči daným sporům. V druhé části této kapitoly se budu věnovat japonské propagaci těchto sporů, a to na mezinárodní i vnitrostátní scéně. V závěru práce shrnu poznatky týkající se teritoriálních sporů a jejich vlivu na zahraniční politiku Japonska a vyvrátím nebo potvrdím stanovenou hypotézu.

Pro vypracování této práce byly použité především knižní publikace a odborné články, které se věnují této problematice. Dále jsem čerpal z oficiálních dokumentů a prohlášení japonské vlády. V práci jsem také čerpal z mezinárodních smluv, které se dotýkají těchto teritoriálních sporů. V neposlední řadě jsem čerpal

ze zahraničního zpravodajství, a to například ze serveru The Japan Times, který se mimo jiné věnuje zahraniční politice Japonska.

2 Teoretický rámec

V této kapitole se budeme věnovat třem konceptům, které jsou důležité pro tuto práci. Budou představeny základní definice konfliktu, teritoriality a teritoriálního sporu.

2.1 Konflikt

Konflikt je dlouhodobě zkoumaným fenoménem, kterému se nevěnují pouze politické vědy, ale i jiné disciplíny. V této podkapitole si představíme několik definic konfliktů a také způsoby, jak jej lze zkoumat. Například dle Waisové (2005: 35) lze konflikt definovat jako „sociální situaci, kdy v tomtéž okamžiku minimálně dva aktéři usilují o získání téhož statku – tohoto statku není dostatek, aby uspokojil poptávku obou (všech) aktérů.“ Jednu z dalších definic nám nabízí Pšaja (2002: 84), dle kterého lze konflikt definovat jako „střet mezi jasně definovatelnými aktéry, kteří usilují o uplatnění svého zájmu v jedné nebo více shodných oblastech, přičemž tito aktéři pociťují vzájemný střet jako situaci, kdy zisk jedné strany znamená ztrátu strany druhé.“

Konflikty můžeme specifikovat dle několika charakteristik. První z těchto charakteristik je umístění konfliktu. Můžeme nalézt systémové konflikty, jenž mají zásadní vliv na mezinárodní systém a je v jejich moci ustanovit nová pravidla nebo normy na globální úrovni. Dalším stupněm jsou mezinárodní konflikty, které zpravidla nemají takový význam jako systémové konflikty a není v jejich silách zásadně formovat mezinárodní systém. Třetí variantou jsou vnitrostátní konflikty, které se odehrávají vně konkrétního státu. Při těchto konfliktech dochází ke střetu státního útvaru s opozičními skupinami. Je nutné si uvědomit, že konflikt není neměnným stavem a například z vnitrostátního konfliktu se může stát konflikt mezinárodní. Další charakteristikou je otázka, zda v konfliktu dochází k použití

násilí nebo nikoliv. V konfliktu může být násilí použité, ale není to podmínkou a můžeme zaznamenat i konflikty bez použití násilí. Třetím faktorem je otázka zapříčinění konfliktu. Jedna z možných příčin je teritoriální konflikt, při němž dochází ke sporům o území. Druhou možnou variantou je mocensko-politický konflikt. Motivem těchto konfliktů je získání nebo udržení moci. Příkladem mohou být konflikty mezi vládami a opozičními skupinami. Třetí variantou jsou ideologické konflikty, mezi které můžeme například zařadit bipolární konfrontace. Poslední variantou jsou konflikty jejichž motivem jsou ekonomické zdroje. V případě zkoumání příčin faktorů konfliktů musíme brát v potaz, že konflikty jsou ve většině případů způsobeny více než jednou příčinou (Waisová 2005: 37–40).

Analýzou konfliktů se také zabývá celá řada odborných institucí. Jednou z takových institucí je Uppsala Conflict Data Project (UCDP). UCDP působí na univerzitě ve švédské Uppsale a výzkumu konfliktu se věnuje již od roku 1946 (UCDP 2017a). UCDP se ve svém výzkumu primárně zaměřuje na ozbrojené konflikty. Dle jejich definice jeden z aktérů konfliktu musí být stát a při konfliktu musí dojít minimálně k 25 obětem na životě během jednoho kalendářního roku (UCDP 2017b). V případě více než jednoho tisíce ztrát na životech je konflikt označován jako válka (UCDP 2017c).

Druhou z institucí, kterou si představíme, je Heidelberg Institute for International Conflict Research (HIIK), z jejichž dat budu čerpat v této práci. HIIK se na rozdíl od UCDP nezaměřuje pouze na konflikty ozbrojené, ale i na konflikty, při nichž nedošlo k použití násilí. HIIK započal svoji aktivitu počátkem 90. let 20. století. Od této doby každoročně vydává publikaci Conflict Barometer, ve které analyzuje konflikty za uplynulý rok (HIIK 2017a). Za politický konflikt HIIK považuje situaci, při níž minimální dva aktéři mají navzájem neslučitelné záměry. Konfliktními aktéry mohou být jednotlivci nebo skupiny. Může se jednat o státy,

mezinárodní organizace nebo nestátní aktéry. HIIK rozděluje konflikty do pěti kategorií na základě jejich intenzity:

1. Spor,
2. Nenásilná krize,
3. Násilná krize,
4. Omezená válka,
5. Válka.

HIIK označuje za spor a nenásilnou krizi konflikty, při kterých dosud nebylo použito násilí. Rozdíl těchto dvou úrovní je, že v případě násilné krize již jeden aktér použitím násilí vyhrožuje. Zatímco v případě sporu k tomuto nedochází. Třemi zbylými kategoriemi označuje HIIK konflikty, při kterých již k použití násilí došlo. Úroveň intenzity konfliktů, u niž dochází k použití násilí HIIK, určuje na základě několika kritérií. Zaměřuje se na prostředky, které aktéři v konfliktu použili. Konkrétně se jedná o druh použitých zbraní a množství zapojených vojsk. Dále se HIIK zaměřuje na následky způsobené konfliktem, a sice na počet obětí konfliktu, počet uprchlíků a vnitřně vysídlených osob a posledním indikátorem je množství destrukce. V tomto případě se HIIK soustředí na destrukce, které mají negativní vliv na životy civilistů (HIIK 2017b: 6–8). Příčin konfliktů dle HIIK může být několik, a to teritoriální spory, autonomistické nebo secesionistické tendence, spor o přírodní zdroje, mocenské snahy a příčiny systémové nebo ideologické (HIIK 2017b: 6)

2.2 Teritorialita

Pod pojmem teritorialita si lze představit proces, jehož cílem je organizovat, bránit a udržet určité teritorium. Takovéto chování je zcela charakteristické pro člověka, který je teritoriálním tvorem a teritorialita se promítá v jeho sociálních aktivitách (Soja 1971: 19). Člověk však nebyl prvním živočišným tvorem, u kterého byla

teritorialita zkoumána. Prvními tvory byla zvířata, až posléze se výzkum zaměřil i na lidskou teritorialitu (Soja 1971: 22). Sack například tvrdí, že lidská teritorialita se od té zvířecí liší, jelikož není pouze instinktivní a biologická, jako tomu je u zvířat. Teritoriální chování lidí je spíše sociálně a geograficky zakořeněná aktivita (Sack 1986: 1–2). Teritorialita je v jeho výkladu snahou jedince nebo skupiny ovlivnit, přimět a kontrolovat lidi, fenomény a vztahy mezi nimi za pomoci kontroly určitého území (Sack 1986: 19).

U lidí můžeme nalézt několik teritoriálních identit. Teritoriální chování můžeme nalézt například na individuální úrovni. Příkladem může být střežení si své osobní zóny, osobního majetku nebo jiných míst každodenního užívání. Lidé mají tendenci chránit tato místa a dávají u nich najevo, že jsou jejich majetkem. Lidé se však nechovají teritoriálně pouze na individuální úrovni, ale i na kolektivní úrovni. Příkladem může být teritorialita vůči rodinám, komunitám nebo státu. Příčinou této skutečnosti je lidská přirozenost chránit veškerá místa, která mají vazbu na jejich identitu. Teritorialita není ani v jednom případě neměnným fenoménem. Například na státní úrovni může docházet k posilování teritoriality ze strany státu. Příkladem může být připomínání významnosti daného území nebo událostí, které se k teritoriu vážou. Zajímavostí teritoriality na státní úrovni je také skutečnost, že lidé mají tendenci se chovat protektivně vůči území, které ani nikdy nenavštívili nebo o něm nemají hlubší povědomí. To je značný rozdíl v porovnání s individuální teritorialitou, která je vykazována vůči prostředí každodenního života a daný jedinec má možnost přímo ovlivňovat jejich charakter (White 2000: 31–34).

2.3 Teritoriální spory

Teritoriální spor je sporem dvou nebo více států, které si nárokují stejné území (Fravel 2014: 524). Zpravidla jeden z těchto aktérů dané území již administrativně

spravuje a další stát, popřípadě státy, dané teritorium chtějí získat pod svojí suverenitu. Tato snaha o nabytí daného teritoria by měla být proklamována čelními představiteli státu. Zároveň by nárok neměl být vágní, ale mělo by se jednat o konkrétně vymezené teritorium (Frederick – Hensel – Macaulay 2017: 100). Vyvolání teritoriálního sporu tedy můžeme vnímat jako unilaterální rozhodnutí daného aktéra, který chce změnit dosavadní status quo (Huth 1998: 35).

Huth prezentuje několik možných příčin a opodstatnění pro vznik teritoriálních sporů. Jednou z možných příčin je dosud nedostatečné vymezení hranic. Tato situace může být zapříčiněna absencí historických dokumentů či dohod, které by určily, kdo má na dané území nárok, avšak existence těchto dokumentů není zárukou pro zabránění sporu. Příčinou totiž může být nerespektování již existujících dokumentů (Huth 1998: 19–20). Bez ohledu na existenci historických pramenů, Vasquez (2009: 160–161) přichází s tvrzením, že výskyt teritoriálního sporu je značně nepravděpodobný u aktérů, kteří v minulosti plně respektovali svoji teritoriální suverenitu, avšak dodává, že by ke sporu mohlo dojít v případě výrazného výkyvu moci mezi danými státy.

Murphy (1990: 532–534) tvrdí, že státy zpravidla teritoriální nároky ospravedlňují tím, že se jedná o území, nad kterým neprávem ztratily kontrolu, a proto by jim mělo být navraceno. Například poukazuje na to, že státy o území mluví jako o vlastním již od samotného vzniku nároku. Takovéto opodstatnění vnímá jako základ pro získání podpory obyvatelstva v případě eskalace sporu. Nicméně historické opodstatnění teritoriálního nároku může být pouhá záminka pro ekonomické, bezpečnostní nebo jiné národní zájmy. Charakteristické znaky území, o něž se v historii vedly či vedou teritoriální spory analyzuje Frederick, Hensel a Macaulay (2017: 101). Konkrétně se zaměřují na tyto faktory:

- a) zda teritorium je bohaté na nerostné suroviny,

- b) zda se jedná o strategicky důležité území z bezpečnostního nebo ekonomického hlediska,
- c) zda je území trvale obydleno,
- d) zda zainteresované státy vnímají dané území jako svoji teritoriální součást,
- e) zda stát kladoucí si nárok má historické nebo kulturní vazby k danému území nebo k jeho obyvatelům,
- f) zda teritorium bylo v posledních dvou stoletích pod suverenitou státu, který si na něj klade nárok.

Ve svém výzkumu, který konkrétně analyzoval teritoriální spory mezi lety 1816 až 2001 dospěli k závěru, že v nadpoloviční většině případů je sporné území trvale osídlené (86 % případů), státy vnímají teritorium jako svoji integrální součást (77 % případů) a v nadpoloviční většině se také jedná o strategicky důležité území (62 % případů). Téměř v polovině případů je dané území bohaté na nerostné suroviny (47 % případů). Jako nejméně častý faktor byla zjištěna již dřívější suverenita nad daným územím (40 % případů) a historické nebo kulturní vazby na dané území (35 % případů). Ačkoliv je poslední faktor dle autorů méně častý, můžeme se s ním setkávat v mnoha významných teritoriálních sporech z minulosti (Frederick – Hensel – Macaulay 2017: 103-104).

Teritoriální spory nejsou marginální záležitostí. Například v letech 1816 až 2001 můžeme nalézt evidenci o 843 teritoriálních sporech. Nejvíce náchylným obdobím na vznik teritoriálních sporů bylo období světových válek a období dekolonizace v 50. a 60. letech 20. století (Frederick – Hensel – Macaulay 2017: 102). Nicméně samotná četnost není jediným faktorem, který teritoriální spory dělá natolik důležitými. Teritoriální spory jsou ještě důležitějšími pokud přihlídneme k jejich konfliktnímu potenciálu. Podle mnohých autorů jsou územní spory více náchylné k eskalaci v ozbrojený konflikt než mnohé jiné příčiny (Huth 1998: 4, Hensel – Mitchell 2005: 275; Vasquez – Henahan 2001: 136). Nejvíce náchylnými

na eskalaci byla již výše zmiňovaná období světových válek nebo období dekolonizace, ale vysoký výskyt konfliktů o teritorium lze zaznamenat i v jiných obdobích. Určitý pokles konfliktů o teritorium můžeme zaznamenat od 70. let 20. století, ale zdaleka nedochází k jejich eliminaci (Frederick – Hensel – Macaulay 2017: 104–105). Například Newman (2006: 85) upozorňuje na to, že spory a případné konflikty o teritorium nevymizí ani v současném globálním světě, kdy mnozí považují hranice a teritoriální vazby za přežitky.

Vyřešení teritoriálních sporů ozbrojeným konfliktem ale není jediným možným řešením. Existuje několik způsobů jak teritoriální spory urovnat mírovou cestou. Tím nejjednodušším možným řešením je prosté zanechání zájmu o dané území ze strany aktéra, který uplatňoval nárok na dané teritorium (Frederick – Hensel – Macaulay 2017: 105). Dalšími možnostmi je urovnání sporu prostřednictvím bilaterální dohody nebo za pomoci třetího aktéra. Příkladem může být mezinárodní arbitráž nebo rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora (ICJ) (Huth 1998: 12). Častější formou pro urovnání teritoriálních sporů je bilaterální vyjednávání (Allee – Huth 2006a: 13–14). Nicméně tento způsob není vždy úspěšný. Huth a Allee tvrdí, že urovnání sporu bilaterální dohodou zvyšuje skutečnost, že dané státy jsou již v jiném ozbrojeném konfliktu nebo sporu. Zároveň tvrdí, že uzavření bilaterální dohody je více pravděpodobné v případě nedemokratických států než v případě demokratických. Opodstatňují to tím, že v případě nedemokratických států vláda nemusí brát takový ohled na postoj opozice a veřejnosti. Zatímco pravděpodobnost úspěchu bilaterálního vyjednávání snižuje skutečnost, že se jedná o rivalské státy, které již dříve prošly neúspěšnou snahou o urovnání sporu nebo mají vzájemnou zkušenost s ozbrojeným konfliktem (Allee – Huth 2006a: 27-29).

V případě neúspěchu bilaterálního vyjednávání je další možností již výše zmiňovaná arbitráž nebo soudní urovnání sporu. Jedná se o méně časté řešení teritoriálních sporů, ale pokud k nim už dojde, jsou relativně úspěšná (Allee – Huth

2006b: 220–221). Na rozdíl od bilaterálního urovnání sporů je soudní urovnání nebo mezinárodní arbitráž častějším řešením u demokratických států. Může se jednat o efektivní způsob urovnání sporu v případě, že se jedná o rivalské státy, které nebyly ochotné docílit kompromisu při bilaterálním vyjednávání. Ochota pro arbitráž nebo soud je také vyšší v případě, že alespoň v jednom ze států existuje silná opozice vůči bilaterální dohodě (Alle – Huth 2006b: 230–231).

3 Znaky japonské zahraniční politiky

V této kapitole se budu věnovat vývoji japonské zahraniční a bezpečnostní politiky v období po druhé světové válce. Zaměřím se na charakteristické znaky japonské zahraniční politiky a její proměnu v posledních letech.

Japonskou zahraniční politiku po druhé světové válce můžeme do určité míry označit za abnormální. Příčiny této skutečnosti můžeme hledat již v bezprostředně následujícím období po druhé světové válce, kdy bylo Japonsko okupováno Spojenými státy americkými (Tadokoro 2011: 38). V tomto období došlo k sepsání nové japonské ústavy, která je někdy nazývána ústavou mírovou. Toto přívlastko si japonská ústava zasloužila jedním zcela zásadním bodem, jímž je článek devět v druhé kapitole. Můžeme říct, že tato část ústavy má mimořádný vliv na dosavadní formování japonské zahraniční politiky (Cooney 2007: 5).

Článek 9. zní následovně:

“Upřímnou touhou pro dosažení světového míru založeném na právu a spravedlnosti se japonský lid navždy vzdává svého suverénního práva na válku a odmítá hrozbu nebo použití síly jako prostředek k urovnání mezinárodního sporu.

Pro naplnění předcházejícího odstavce nebude nikdy použita pozemní, námořní, vzdušná a ani žádná jiná síla s válečným potenciálem. Nebude státu uznáno právo válečného stavu” (The Constitution of Japan 1946).

Cooney (2007: 85–86) k japonské zahraniční politice ještě dodává, že nemůžeme porozumět a najít logiku v zahraniční politice Japonska pokud nebudeme brát v potaz právě tento článek devět poválečné ústavy. Není totiž možné vysledovat

jakékoliv politické kroky Japonska, které by nebyly posuzovány v tom smyslu, zda jsou v souladu s výše uvedeným ustanovením.

Do určité míry můžeme říct, že japonská zahraniční politika v poválečném období dokázala tohoto ústavního omezení i efektivně využít. Příkladem nám může být vláda premiéra Šigeru Jošidy, který byl japonským premiérem v letech 1946 až 1947 a opětovně v letech 1948 až 1954. Především Jošida s jeho pragmatickou politikou měl velký vliv na budoucí vývoj japonského směřování. Jeho politiku označujeme jako takzvanou Jošidovu doktrínu, která se opírá o několik principů. Prvním z nich je otázka ekonomických zájmů, které Jošida označil za naprostou prioritu japonské politiky. Zároveň by se Japonsko mělo snažit vyhýbat zapojení do politicko-strategických problémů. Otázka bezpečnosti Japonska by měla být zajištěna pokračujícím působením amerických jednotek na japonském území (Man 2007: 118–119). Právě Jošida byl tím, který upozornil na to, že devátý článek ústavy nemusí být pouhou slabinou, ale i prospěšným faktorem. Japonsko totiž od počátku poválečného období mohlo spoléhat na bezpečnostní garance ze strany Spojených států amerických¹ a místo na investování do svého vlastního zabezpečení se mohlo plně upínat na obnovení japonského hospodářství (Cooney 2007: 36).

Nicméně Japonsko nakonec nezůstalo zcela nevyzbrojené. Hlavním důvodem tohoto faktu je především nátlak, který na Japonsko začaly vytvářet Spojené státy americké v souvislosti s nadále se zhoršující situací v otázkách bezpečnosti, a to nejen na regionální úrovni. Je nutné podotknout, že Jošida tomuto nátlaku ze strany Spojených států spíše odporoval a snažil se předejít zřízení japonských

¹ V roce 1952 vešla v platnost americko-japonská bezpečnostní dohoda, která nadále umožnila působení amerických jednotek na japonském územím. Později v roce 1960 došlo k dojednání nové dohody, a to Smlouvy o vzájemné spolupráci a bezpečnosti, která činí bezpečnostní spolupráci mezi Spojenými státy a Japonskem více plnohodnotnou a lze ji přirovnat k principům fungování NATO (Cooney 2007: 36).

ozbrojených jednotek (Soeya 2011: 74–75). Přesto nakonec došlo k částečnému obnovení japonských jednotek a prvním příkladem se staly Národní policejní rezervy, které byly v roce 1950 zřízeny právě v reakci na požadavek ze strany Spojených států amerických. Národní policejní rezervy se skládaly celkem ze 75000 mužů (National Diet Library 2017). Nicméně je nutné podotknout, že tyto jednotky byly spíše vojenským uskupením než policejním útvarem, jak napovídá jejich název (Cooney 2007: 32). Další změna nastala v roce 1954, kdy se Národní policejní rezervy v rámci schválení Defense Agency Establishment Law přetransformovaly v Japonské síly sebeobran (JSDF). V té době také došlo ke zřízení Japonské bezpečnostní agentury (Hughes 2004: 129).

Japonské síly sebeobran a jim nadřazenou bezpečnostní agenturu můžeme označit za značně specifické orgány. Samotný název vypovídá o tom, že Japonsko se od samotného začátku snažilo, aby JSDF byly zcela vnímané jako jednotky, jejichž účelem je pouze zajištění japonské sebeobran a nemají plnit funkci klasické armády. Zároveň byly JSDF od samotného počátku výrazně limitované, ať již ústavou nebo zákonem o jejich zřízení, který jim umožňoval pouze právo zachovat mír a nezávislost pozemního, vzdušného a námořního prostoru Japonska vůči přímým i nepřímým hrozbám. Zároveň všichni členové jednotek byli formálně spíše úředníky než vojáky a jejich aktivity se od počátku odlišovaly od běžných armád. JSDF se například podílely na přípravách antarktických expedic, pomáhaly při živelných katastrofách nebo při přípravách sportovních událostí. Zároveň se podílely na výstavbě silnic, škol a jiných veřejných budov zřizovaných státem. Výrazně limitovaným orgánem se také stala bezpečnostní agentura, která byla zřízena namísto ministerstva obrany. Agentura měla za úkol spíše administrativní stránku věci. Bezpečnostní agentura také nebyla samostatně zřizovaná a na jejich fungování měly výrazný vliv ostatní státní orgány. Například celé financování a výdaje této agentury byly pod správou ministerstva financí (Pike 2000). Nutné je také podotknout, že JSDF se přes jejich výrazné limity netěšily příliš velké

oblíbě ve společnosti a staly se spíše její neviditelnou součástí (Soeya – Tadokoro – Welch 2011: 5).

První změny ve fungování JSDF nastaly v 70. letech, kdy došlo k navyšování jejich pravomocí. V roce 1976 došlo k vytvoření prvního National Defense Program Outline, který ustanovuje, že by JSDF měly být schopny samy reagovat na bezpečnostní hrozby do té doby, než se do spolupráce přímo zapojí jednotky Spojených států amerických. V dokumentu je také uvedeno, že by JSDF měly být na takové okolnosti přiměřeně vybavené (National Defense Program Outline 1976). Následně japonské námořní síly sebeobrany (JMSDF) získalo možnost být vyzbrojeno torpédy a japonské vzdušné síly sebeobrany (JASDF) získaly možnost být neustále vyzbrojené střelami při svých operacích ve vzdušném prostoru Japonska (Pike 2000). Od roku 1980 bylo JASDF také vyzbrojeno letouny F-15 (Cooney 2007: 34). Nicméně v průběhu studené války však k celkovému navýšení aktivit JSDF nedošlo a ani nelze zaznamenat žádnou relevantní sílu, která by byla schopná pozměnit dosavadní Jošidovu doktrínu, a tedy nedošlo k fakticky žádným významným změnám ve fungování JSDF, jejichž aktivita byla nadále velmi limitovaná (Soeya 2011: 75–76).

Důležitým milníkem se stal konec studené války, po níž se v japonské bezpečnostní politice rozhodovalo, zda dojde k nějaké revizi nebo nikoliv. První výraznou výzvou se pro Japonsko stala první válka v Zálivu, do které se Japonsko nijak nezapojilo a poskytlo pouze finanční podporu ve výši 13 miliard amerických dolarů. Tehdejší japonské zákony totiž nepočítaly s jakýmkoliv zapojením japonských jednotek v zahraničí. Japonsko prakticky nemuselo do té doby ani nijak počítat s tím, že by taková situace měla nastat, protože do konce studené války bylo OSN prakticky paralyzována. Nicméně mezinárodní situace se po konci bipolárního konfliktu změnila a pouhé poskytnutí finanční podpory se nesetkalo s příliš kladnou odezvou. Zásadní změna však nastala po samotném konfliktu, kdy

došlo ke změně dosavadní legislativy a japonským jednotkám bylo poprvé umožněno působit v zahraničí, a to v rámci peacekeepingových misí. Poprvé tudíž došlo k nasazení japonských jednotek v zahraničí na peacekeepingové misi v Kambodži (Tadokoro 2011: 45–46). Jednalo se o dosud největší změnu za dobu existence JSDF (Cooney 2007: 38).

V 90. letech také docházelo k častějším zmínkám o tom, že by se měly částečně navýšit pravomoci JSDF. Například na základě průzkumu veřejného mínění deníku Yomiuri Shimbun revizi ústavy v roce 1995 připouštělo na 50 % lidí, zatímco v roce 1986 s ní souhlasilo jen 22 % respondentů (Soeya 2011: 82). V této době také došlo k uveřejnění a dojednání nových dokumentů, které se věnovaly japonské bezpečnostní politice. Prvním z nich byl National Defense Program Outline z roku 1996, v němž je uvedeno, že i po konci studené války existují hrozby pro japonskou bezpečnost. Mezi uvedenými příklady jsou neurovnané teritoriální spory, zbraně hromadného ničení nebo hrozba regionálních konfliktů. V dokumentu je uvedeno, že pro Japonsko je nadále důležité udržovat blízké partnerství s USA. V dokumentu stojí, že Japonsko se bude snažit zajistit vlastní bezpečnost, ale i napomout k míru a stabilitě na mezinárodní scéně (National Defense Program Outline 1996). V druhém z těchto dokumentů je deklarováno, že bezpečnostní spolupráce mezi Spojenými státy a Japonskem je nadále důležitá i v období po studené válce a oba státy musí společně čelit novým hrozbám. Mezi případné hrozby je zahrnuta Severní Korea nebo teritoriální spory. Za důležité je také v dokumentu uvedeno to, aby Čína plnila pozitivní roli v regionu nebo aby došlo k dosažení mírové dohody mezi Japonskem a Ruskem. V dokumentu je také zmíněno, že Japonsko a USA se budou snažit o mírové a stabilní prostředí v asijsko-pacifickém regionu a deklaruje také spolupráci při peacekeepingu nebo jiných humanitárních aktivitách (Japan – U.S. Joint Declaration on Security Alliance for the 21st Century 1996).

Další významnou událostí se pro vývoj japonské zahraniční a bezpečnostní politiky staly teroristické útoky z 11. září 2001. Japonsko podobně jako jiné země tento čin bezprostředně odsoudilo, ale opětovně se dostalo do podobné pozice jako na počátku 90. let, protože na rozdíl od evropských zemí, Japonsko bylo opětovně limitováno svoji legislativou, která fakticky zabraňovala Japonsku jakkoliv reagovat (Kawashima 2003: 41). Nicméně již několik dní poté premiér Koizumi oznámil, že v parlamentu předloží zákon, na jehož základě bude Japonsku umožněno zapojit se do boje proti terorismu. Proces následně trval jen několik týdnů, než došlo ke schválení Anti-terrorism Special Measures Law (Berkofsky 2012: 203–204). Tento zákon nijak neumožňoval japonským jednotkám se zapojit do bojových misí, ale namísto toho došlo k vyslání japonského letectva a námořnictva do Indického oceánu, kde tyto jednotky plnily logistické funkce (Kawashima 2003: 42). Tudíž jakákoliv možnost zapojení se do přímých bojů byla zcela eliminována, ale důležitým faktorem v tomto ohledu je, jak rychle se japonské vládě povedlo prosadit nový zákon umožňující vyslání vojsk na zahraniční misi. Druhým důležitým faktorem je samotné opodstatnění tohoto kroku ze strany premiéra Koizumiho, který pronesl, že vyslání jednotek do Indického oceánu je zcela v souladu s japonskou ústavou, v níž je uvedeno, že Japonsko se bude snažit o udržení mezinárodního míru (Berkofsky 2012: 204). V neposlední řadě je nutné zmínit smířlivost veřejnosti vůči tomuto kroku, která tento krok spíše vítala (Kawashima 2003: 42). Podobně se japonská vláda rozhodla postupovat v případě konfliktu v Iráku, kdy premiér Koizumi deklaroval, že Japonsko podpoří Spojené státy i v tomto konfliktu (McCromack 2004). V tomto případě došlo k opětovnému zapojení do nebojových misí a japonské aktivity se především zaměřovaly na poskytování zdravotnické péče nebo například na opravu infrastruktury (Soeya 2011: 76–77).

Výrazný vliv na další vývoj zahraniční a bezpečnostní politiky má premiér Šinzó Abe, který již v průběhu své první vlády v letech 2007-2008 vyzval k tomu, aby

došlo k odpoutání se od poválečného systému (Soeya 2011: 78). V té době také došlo k výrazné změně v otázce administrativy, protože v roce 2007 se dosavadní japonská bezpečnostní agentura proměnila ve standardní ministerstvo obrany, které se stalo plnohodnotným vládním orgánem s větší mírou samostatnosti a odpovědnosti v otázkách bezpečnosti (Tatsumi – Jimbo 2007).

Podobný styl politiky Abe prosazuje i po jeho navrácení se do úřadu v roce 2012. Mnozí před jeho navrácením do úřadu očekávali, že jeho kroky nebudou natolik výrazné v otázkách zahraniční a bezpečnostní politiky. Avšak jak se následně ukázalo, jeho dosavadní politika je zatím nejvíce odlišná od Jošidovy doktríny (Hughes 2015: 2). Pokud Jošidovou prioritou byla otázka uznání ekonomického oživení země, tak u Abeho můžeme mluvit o snaze stát se plnohodnotnou světovou mocností (Hughes 2015: 9). Příkladem jeho kroků může být zřízení National Security Council, který můžeme přirovnat například k Radě národní bezpečnosti USA (Hughes 2015: 29). Jedním z dalších kroků se stalo ustanovení zcela nové národní bezpečnostní strategie. V roce 2013 také došlo ke schválení State Secrecy Law, který jako dosud první zákon umožňuje zadržování a utajování citlivých informací, které jsou považované za tajné v otázce národní bezpečnosti. Během jeho vlády také dochází k neustálému navyšování rozpočtu JSDF (Hughes 2015: 35–36). Jedním z dalších kroků se stala revize dosavadního National Defence Programme Guidelines (Hughes 2015: 30–31).

Abe například prohlásil, že by Japonsko nemělo být slabým článkem v otázce regionálního nebo i globálního bezpečnostního rámce. Dle jeho názoru Japonsko musí být aktivním přispěvatelem pro světovou bezpečnost. Během jednoho z proslovů také řekl, že Japonsko bude zastávat mnohem proaktivnější roli pro zachování míru a stability v regionu i ve světě (Koh 2015). Jednou z posledních a zásadních změn v otázce japonské bezpečnostní politiky je reinterpretace ústavy, na jejímž základě se v současné době JSDF mohou zapojit do kolektivní

sebeobranu v případě, že dojde k napadení japonského spojence (Fetton 2014).
V únoru loňského roku Abe připustil, že by v budoucnu mohl přinést návrh, který by vedl k pozměnění dosavadní ústavy (The Japan Times 2016a).

4 Charakteristika a vývoj japonských teritoriálních sporů

Tato část práce se budeme zabývat charakteristikou a vývojem jednotlivých teritoriálních sporů Japonska, jelikož je to klíčové pro zhodnocení promítání těchto sporů do japonské zahraniční politiky. Dále uvedu argumenty, jimiž Japonsko obhájí své nároky na sporná území. Jak již bylo zmíněno v úvodu, jedná se o spory o Senkaku/Tiao-jü-ťao, Tokdo/Takešima, Kurilské ostrovy/Severní teritoria.

4.1 Senkaku/Tiao-jü-ťao

V této podkapitole se budu konkrétněji věnovat souostroví Senkaku/Tiao-jü-ťao. Tyto ostrovy jsou v současné době spravovány Japonskem a nárok si na ně klade Čína a také Tchaj-wan. Nicméně hlavní těžiště sporu můžeme nalézt mezi Japonskem a Čínou, jejíž aktivita je výrazně větší než v případě Tchaj-wanu.

4.1.1 Charakteristika území

Souostroví Senkaku/Tiao-jü-ťao se nachází ve Východočínském moři ve vzdálenosti 170 km od severního pobřeží Tchaj-wan, 330 km od pobřeží Číny a 410 km od ostrova Okinawa (MOFA 2016a). Senkaku/Tiao-jü-ťao se skládá z osmi ostrovů a konkrétně se jedná o ostrovy: Uocurišima/Tiao-jü Tao, Kubašima/Chuang-wej Jü, Taišótó/Čch'-wej Jü, Kita Kodžima/Pej-siao Tao, Minami Kodžima/Nan-siao Tao, Okino Kita-iwa/Pej Jü, Okino Minami-iwa/Nan Jü, Tobise/Fej Jü. Pět z těchto ostrovů jsou vulkanického původu a zbylé tři jsou skalními výchozy. Celková rozloha ostrovů je přibližně 6 km² a pouze u dvou z ostrovů je rozloha větší než 1 km² a jsou pokryté trvalou vegetací. Konkrétně se jedná o ostrov Uocurišima/Tiao-jü Tao s rozlohou 4,3 km² a ostrov Kubašima/Chuang-wej Jü s rozlohou 1,08 km². Všechny ostatní ostrovy jsou již výrazně menší a ani v jednom případě jejich rozloha nepřesahuje 0,5 km². Všechny

ostrovy jsou zcela neobydlené a v současné době na nich není vytvářena žádná ekonomická aktivita (Su 2005: 46).

Na důležitosti ostrovů však přidává jejich strategická poloha. Okolí ostrovů je významným lovištěm ryb, ale také potencionálním zdrojem nerostných surovin. První zmínky o možných nalezištích ropy a plynu v regionu přinesla zpráva hospodářské komise OSN pro Asii a Dálný východ v roce 1968, avšak ta nepřinesla žádné přesnější odhady o množství nerostných zásob (Zhongqi 2007 72). Na základě pozdějších odhadů U.S. Energy Information Administration by se mělo v oblasti Východočínského moře nacházet mezi 60 až 100 miliardami barelů ropy a v případě zásob plynu by se mělo jednat o 1 až 2 biliony krychlových stop. Větší zásoby nerostných surovin v této oblasti předpokládá Čína, podle jejichž odhadů by se v oblasti mělo nacházet až 160 miliard barelů ropy. Významnost těchto nerostných surovin ještě zvyšuje skutečnost, že Čína a Japonsko zastávají pozici druhého a třetího největšího importéra ropy na světě (U.S. Energy Information Administration 2012). Kontrola nad ostrovy také danému státu může zajistit až na 20 000 čtverečních mil exkluzivní ekonomické zóny (EEZ) (Ramos-Mrosovsky 2008: 903–904).

Strategická poloha se promítá ještě v otázce mezinárodního obchodu, protože Senkaku/Tiao-jü-tao se nachází v přímé blízkosti významných obchodních tras. Na významnosti ostrovům také přidává otázka bezpečnosti v regionu, ve kterém svoji moc neprofilují jen státy, které si ostrovy nárokují, ale například i Spojené státy americké (Roy-Chaudhury 2016).

4.1.2 Dynamika a vývoj teritoriálního sporu

Senkaku/Tiao-jü-tao bylo poprvé pod správou Japonska od roku 1895, kdy nad územím vyhlásilo suverenitu. Otázkou však zůstává, jakým způsobem Japonsko

území získalo. Japonští představitelé tvrdí, že území získalo jako tzv. terra nullius a jeho získání nemá žádnou souvislost s čínsko-japonskou válkou, která v té době probíhala. Zatímco čínská strana tvrdí, že Senkaku/Tiao-jü-tao bylo čínským územím již před samotným konfliktem a patří mezi území, která byla Japonsku postoupena na základě Šimonosecké mírové smlouvy. Problémem je v této situaci výklad dané smlouvy. V Šimonosecké mírové smlouvě totiž není explicitně uvedeno, zda se týká i Senkaku/Tiao-jü-tao. Ale čínská strana argumentuje tím, že se jedná o území náležející k ostrovu Formosa, který je ve smlouvě podstoupen na základě článku dvě² (Su 2005: 48–49).

Japonská správa nad územím trvala až do konce druhé světové války, kdy bylo Japonsko přinuceno se vzdát jím okupovaných území. Nicméně Káhirská deklarace, Postupimský protokol a ani mírová smlouva ze San Francisca nijak nspecifikuje, zda Japonsko ztrácí nárok i na souostroví Senkaku/Tiao-jü-tao³ (Dreyer 2013: 84). Nakonec formální správu nad ostrovy získaly Spojené státy americké, které na základě mírové dohody ze San Francisca zahrnuly Senkaku/Tiao-jü-tao pod svoji správu jako součást ostrovů Rjúkjú, ale ani v tomto případě není uvedeno, zda Senkaku/Tiao-jü-tao náleží k souostroví Rjúkjú nebo

² V článku dvě Šimonosecké mírové smlouvy se uvádí, že Japonsku bude podstoupen “Ostrov Formosa, spolu se všemi ostrovy náležející nebo patřící k uvedenému ostrovu Fomosa” (Treaty Of Shimonoseki: 1895).

³ V Káhirská deklaraci se uvádí, že “Japonsko musí být zbaveno všech ostrovů v Pacifiku, kterých se zmocnilo nebo okupovalo od počátku první světové války v roce 1914 a také všech Japonskem ukradených území Číně, jako třeba Mandžuska, Formosa a Pescadorských ostrovů” (The Cairo Declaration 1943). Postupimský protokol uvádí, že “Japonská suverenita musí být omezena na ostrovy Honšú, Hokkaido, Kyushu, Shikoku a malé ostrovy jenž budou určeny” (Postupimský protokol 1945). V mírové smlouvě ze San Francisca je v článku dvě uvedeno, že “Japonsko se zříká všech nároků na ostrov Formosa a Pescadorské ostrovy” (San Francisco Peace Treaty: 1951: 49).

nikoliv⁴ (Shaw 1999: 11). Métraux (2013: 222) vidí jednu z hlavních příčin nespecifikování, zda se dohody vztahují na Senkaku/Tiao-jü-tao v tom, že se jednalo o trvale neobydlené území.

Počátek samotného teritoriálního sporu můžeme začít datovat až od přelomu 60. a 70. let. Můžeme nalézt dvě příčiny této skutečnosti. Jendou z nich je již výše zmiňované objevení nerostných surovin ve Východočínském moři, a to včetně okolí samotných ostrovů. Druhou příčinu můžeme nalézt v navrácení území pod suverenitu Japonska. Tato otázka začala být intenzivně projednávána mezi Japonskem a Spojenými státy v 60. letech a nebylo to kladně přijato ze strany Tchaj-wanu ani Číny. Oba tito aktéři začali označovat japonské nároky za nelegitimní (Smith 2013: 32). V samotném počátku sporu byli aktivnějším aktérem zástupci Tchaj-wanu, kteří se jako první vylodili na jednom z ostrovů a umístili zde vlajku (Shaw 1999: 13). Nakonec k navrácení ostrovů pod japonskou správu došlo po uzavření Okinawa Reversion Agreement mezi Spojenými státy americkými a Japonskem v roce 1971 (Okinawa Reversion Agreement 1971). Uzavření této dohody také přineslo celou řadu protestů, a sice v případě Tchaj-wanu i Číny. Aktivita zástupců Tchaj-wanu nedlouho poté začala být na ústupu, a to především z důvodu oslabení jeho formálního vlivu na mezinárodní scéně (Shaw 1999: 14–15). Tudíž se v této době hlavní těžiště sporu přeneslo na nově uzavřené bilaterální vztahy mezi Čínou a Japonskem, avšak Tchaj-wanu se svých nároků na Senkaku/Tiao-jü-tao nikdy formálně nevzdal (Kawashima 2013: 140).

Jedna z intenzivních částí sporu nastala v roce 1978, kdy byla zároveň projednávána čínsko-japonská dohoda o míru a přátelství. Prvním z incidentů

⁴ V článku 3 v mírové smlouvě ze San Franciska je uvedeno, že Japonsko převede pod správu Spojených států ostrovy Rjúkjú, Borodinské ostrovy, Nanpo Islands, Boninské ostrovy, Nišinošima, Volcano Islands, Okino Torišima a Minami Torišima (San Francisco Peace Treaty: 1951: 50).

v této době bylo vybudování majáku na jednom ze sporných ostrovů. Tento čin byl vykonán japonskými nacionalisty ze skupiny Nihon Seinensha. Čína na tento krok reagovala vysláním rybářské flotily do bezprostřední blízkosti ostrovů (Zhongqi 2007: 74). Následkem této události bylo vyjednávání o dohodě na více než dva měsíce přerušeno (Tretiak 1978: 1235). Později se čínská strana za incident omluvila a přislíbila, že se to v budoucnu již nebude opakovat (Shaw 1999: 16). Smlouva byla nakonec podepsána, ale nijak nereflektuje otázku suverenity Senkaku/Tiao-jü-tao (Treaty of Peace and Friendship between Japan and the People's Republic of China 1978).

Spor o ostrovy začal opět eskalovat v 90. letech 20. století a tato intenzita prakticky přetrvává dodnes. První z problémů, který nastal, byla zpráva o japonském úmyslu formálně uznat maják z roku 1978 jako oficiální navigační bod (Shaw 1999: 17). Mezi další události patří japonské deklarování nároku na EEZ podél sporných ostrovů, které následovalo po ratifikaci Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS) v roce 1996 (Drifte 2013: 24). Také došlo k první návštěvě ostrovů ze strany politiků. Konkrétně se jednalo o zastupitele města Ishigaki, které se nachází na nedalekém ostrově Jaejama. Svoji aktivitu v tomto období také oživily nacionalistické skupiny. Například skupina Nihon Seinensha v roce 1996 opětovně vybuodovala maják na jednom ze sporných ostrovů⁵ (Shaw 1999: 19). Tato skupina také později vybuodovala šintoistickou svatyni na jednom z těchto ostrovů (Zhongqi 2007: 75).

Nicméně nezvýšila se aktivita pouze na japonské straně, ale i na té čínské. Začalo docházet k častějším výskytům čínských námořních lodí v okolí ostrovů a také k častějším protestům vůči japonským aktivitám (Valencia 2007: 130). Dalším příkladem je započetí mořského vědeckého průzkumu z čínské strany v oblasti

⁵ Dříve vybudovaný maják byl zničen přírodními vlivy (Shaw 1999: 19).

Japonskem vymezených EEZ. Japonsko v reakci na tento krok pohrozilo pozastavením příslibené půjčky ve výši 161 milionů amerických dolarů, pokud Čína oficiálně neuzná Japonskem vymezené EEZ. To bylo z čínské strany zamítnuto, ale nakonec obě strany došly k dohodě, že Čína bude dopředu informovat Japonsko o svých budoucích aktivitách v oblasti. Nicméně dohoda nevymezovala přesné území, na které se vztahuje. Zároveň Čína dohodu respektovala jen několik měsíců (Valencia 2004: 270–271).

Aktivity obou států neustaly ani v následujících letech. V roce 2005 došlo ke střetu čínských aktivistů s japonskými námořními silami sebeobran (Zhongqi 2007: 76). Dále došlo k prvnímu zadržení a následně deportování čínského obyvatele, který se na jednom z ostrovů vylodil (Hafeez 2015: 75). V následujícím roce Japonsko také oznámilo, že převezme pod oficiální správu již výše zmiňovaný maják, jenž vystavili japonští nacionalisté. Vývoj také nastal v otázce nerostných surovin. Japonsko totiž začalo s průzkumem zásob plynu v něm deklarovaných EEZ. Zároveň japonská vláda započala diskuze o možné těžbě v tomto území s japonskými těžařskými společnostmi. Všechny tyto kroky se podobně jako v předchozích případech setkaly s výrazně negativní reakcí z čínské strany (Zhongqi 2007: 76). Jedním z příkladů může být zvýšení čínských aktivit v oblasti ostrovů (Hafeez 2015: 79). V roce 2008 mohlo přinést zlepšení situace společné prohlášení čínské a japonské vlády, ve kterém mimo jiné stojí, že oba státy budou vzájemně spolupracovat v otázce Východočínského moře (MOFA 2008a).

Nicméně situace se nijak výrazně nezlepšila ani v následujících letech, naopak došlo k jejímu zhoršení. Jedním z příkladů je střet čínské rybářské lodi s japonskou pobřežní hlídkou v roce 2010, při kterém došlo k zadržení čínských rybářů (Weitz 2012). Japonské ministerstvo zahraničí posléze vydalo prohlášení, ve kterém bylo uvedeno, že kapitán lodi bude souzen na základě vnitrostátního práva Japonska. Zároveň došlo k výzvě, aby nadále nedocházelo k narušování japonské suverenity.

Japonská strana také dodala, že neexistují žádné pochyby o tom, že by Senkaku/Tiao-jü-ťao nebylo japonským územím (MOFA 2010a). Čínská strana zadržení čínských rybářů bezprostředně odsoudila a celkově došlo k výraznému zhoršení bilaterálních vztahů (Drifte 2013: 31). Jedním z odvetných kroků z čínské strany se stalo omezení exportu vzácných minerálů do Japonska (Bradsher 2010). Po dvou týdnech nakonec došlo k propuštění zadrženého kapitána lodi a k jeho navrácení do Číny (MOFA 2010b). Rozhodnutí o jeho propuštění mělo také své následky na domácí politické scéně v Japonsku. Vláda v čele s premiérem Kanem byla kritizována opozicí ale i širokou veřejností za to, že nejednala dostatečně důrazně (Hafeez 2015: 83). Situace se ještě zhoršila ve chvíli, kdy jeden z členů posádky pobřežní hlídky zveřejnil video, které zaznamenává průběh celého incidentu. Námořník k uveřejnění dodal, že Japonsko je připraveno chránit své teritorium, pokud to bude potřeba. Tento krok byl kladně přijat především nacionalisty jako například ze strany tehdejšího guvernéra Tokia Shintaro Ishihara (Hongo 2011). V souvislosti s incidentem došlo k protestům v okolí čínské ambasády v Tokiu, kterých se zúčastnilo až na pět tisíc lidí (Smith 2012: 379). Na základě průzkumu veřejného mínění deníku Yomiuri Shimbun lze také zjistit, že na 83 % Japonců vnímá rozhodnutí japonské vlády propustit kapitána loď za nesprávné. Jako jeden z hlavních důvodů své nespokojenosti respondenti uvedli, že Japonsko získá pověst státu, který je ochoten se vzdát svých zájmů. Na 90 % respondentů také uvedlo, že by japonská vláda měla klást důraz na jednoznačné uznání suverenity nad daným územím (The Maureen and Mike Mansfield Foundation 2010).

Důležitou událostí dosavadního průběhu teritoriálního sporu se stalo odkoupení tří ostrovů ze soukromého vlastnictví⁶. Iniciátorem tohoto kroku byl na jaře roku

⁶ V roce 1896 došlo k pronájmu čtyř ostrovů ze strany státu (Uotsurijima, Kubajima, Minami Kojima and Kita Kojimalo). V roce 1926 byly ostrovy původním pronajímatelům prodány a v roce 1972 ostrovy soukromých vlastníků odkoupil podnikatel Kurihara (Drifte 2013: 25).

2012 výše zmiňovaný guvernér Tokia Shintaro Ishihara. Ishihara za svůj motiv k tomuto činu označil dosud nedostatečné kroky japonské vlády k zabezpečení japonského území. Při tomto oznámení také vyhlásil veřejnou sbírku na odkup ostrovů, která se setkala s kladnou odezvou. Zároveň mu v této iniciativě napomáhala skutečnost, že ostrovy dosud vlastnil japonský podnikatel Kurihara, který s gubernérem Ishihara sdílí nacionalistické postoje (Drifte 2013: 35–36). Tato situace dostala japonskou vládu do znepokojivé situace, protože zabránění nákupu by podnítilo další kritiku zahraniční politiky vůči sporným ostrovům a zároveň odkoupení ostrovů od Ishihara by mohlo vést k daleko větší eskalaci sporu (Hafeez 2015: 84). Nakonec se Japonská vláda rozhodla odkoupit ostrovy sama, a to v září téhož roku za částku 21 milionů dolarů. Tento krok se setkal s výraznou odezvou na čínské straně. Přibližně v 80 čínských městech došlo k masovým demonstracím. Zároveň došlo k výraznému oslabení bilaterálního obchodu mezi státy. Například japonské automobilky v Číně zaznamenaly pokles tržeb o 40 %. Tato situace se stala natolik vážnou, že generální ředitelka mezinárodního měnového fondu Christine Lagardeová začala upozorňovat na možnost, že situace může mít ekonomické dopady na globální úrovni (Smith 2013: 27–28). Současně narostla čínská námořní aktivita v oblasti ostrovů a poprvé také došlo k zapojení čínských vzdušných sil, které začaly operovat přímo nad Senkaku/Tiao-jü-tao (Drifte 2013: 48–50). Pravdou je, že japonský premiér Noda se snažil předcházet eskalaci sporu a hned po oznámení záměru odkoupit ostrovy se uskutečnila schůzka ministrů zahraničí, ale tato snaha se stala zcela neefektivní (Hafeez 2015: 86). Na základě průzkumu veřejného mínění lze také vidět, že nadpoloviční většina Japonců s odkoupením ostrovů souhlasila. Konkrétně kladný postoj vůči tomuto kroku vyjádřilo na 57 % respondentů průzkumu (The Maureen and Mike Mansfield Foundation 2012).

Další čínskou odvetou na odkoupení ostrovů se stalo v roce 2013 vyhlášení tzv. identifikační zóny protivzdušné obrany nad Východočínským mořem, která

zahrnuje i území Senkaku/Tiao-jü-tao (Roy 2013). Japonské ministerstvo zahraničí označilo tento krok za ohrožení svobody mezinárodního vzdušného prostoru a unilaterální snahu změnit status quo. Ministr zahraničí Kishida dodal, že Japonsko bude naléhat na Čínu, aby odvolala své rozhodnutí (MOFA 2013).

Určité zlepšení situace nastalo v roce 2014, kdy došlo k prvnímu setkání čelních představitelů obou států po předchozí eskalaci a zároveň se jednalo o první setkání premiéra Abeho s čínským prezidentem Si Ťin-pchingem. K tomuto setkání došlo během summitu APEC v Číně. Premiér Abe toto setkání následně označil za první krok k obnovení stabilních bilaterálních vztahů. Samotnému setkání ještě předcházelo ujednání čtyřbodového plánu, na kterém spolupracovaly administrativy obou zemí (Tiezzi 2014a). V tomto dokumentu se mimo jiné uvádí, že státy budou rozvíjet a budovat vzájemně prospěšné vztahy a prohlubovat spolupráci. Nicméně uveřejněné dokumenty k této dohodě se u obou států rozcházejí v otázce Senkaku/Tiao-jü-tao. Japonsko v prohlášení uvádí, že obě země mají rozdílný pohled na situaci ve Východočínském moři včetně okolí ostrovů Senkaku/Tiao-jü-tao, avšak na rozdíl od čínské verze, japonské prohlášení nepřipouští existenci žádného teritoriálního sporu (Tiezzi 2014b).

Nicméně aktivity obou států v otázce Senkaku/Tiao-jü-tao neustaly. Japonská vláda například oznámila, že dojde k vybudování vojenské základny a radarové stanice na ostrově Jonaguni, který je vzdálený pouhých 150 km od souostroví Senkaku/Tiao-jü-tao (Tiezzi 2014c). Ministr obrany toto rozhodnutí označil za snahu zvýšit bezpečnost v jihovýchodní části země (MOD 2014). Svoji vojenskou aktivitu navýšila i Čína, a to výstavbou základny na jednom z ostrovů Nanji (The Japan Times 2016b). Toto území se nachází přibližně 300 km východně od souostroví Senkaku/Tiao-jü-tao, a tedy přibližně o 100 km blíže než ostrov Okinawa (Parameswaran 2015). Zároveň nedošlo ke snížení námořních aktivit v oblasti ostrovů. Příkladem může být operování čínské fregaty ve výsostných

vodách ostrovů v roce 2016 (Mie 2016). Čínská aktivita v oblasti ostrovů neustává ani v letošním roce. V únoru došlo k působení čtyř čínských hlídkových lodí ve výsostných vodách Senkaku/Tiao-jü-tao (NHK 2017). Téměř totožná situace se opakovala i o měsíc později (Nikkei Asian Review 2017).

Je nutné také nezapomínat na zájmy Tchaj-wanu, který si ostrovy nadále nárokuje. Nicméně aktivity Tchaj-wanu v otázce Senkaku/Tiao-jü-tao již nejsou natolik výrazné jako ty čínské (Drifte 2013: 56–57). Napomáhá tomu lepší kooperace mezi tchajwanskou a japonskou stranou. Příkladem může být dohoda z roku 2013, která tchajwanským rybářům umožňuje lovit v Japonskem kontrolovaných vodách v okolí ostrovů (Cohen 2013). Zajímavé na uzavření této dohody je skutečnost, že k ní došlo v období, kdy se vztahy mezi Čínou a Japonskem v otázce Senkaku/Tiao-jü-tao začaly zhoršovat (Tiezzi 2014d). Nicméně nárok Tchaj-wanu na území v nedávné době zopakovala současná prezidentka Cchaj Jing-wen, která reagovala na předchozí prohlášení bývalého tchajwanského prezidenta Li Teng-chuej o tom, že Senkaku/Tiao-jü-tao náleží Japonsku (Loa 2016).

Na základě dat z publikace Conflict Barometer, který je každoročně publikován institucí HIIK, můžeme zjistit, že teritoriální spor o Senkaku je bez výjimky od roku 2003 označován druhým stupněm intenzity, a sice jako nenásilná krize (HIIK 2003: 28; HIIK 2004: 28; HIIK 2005: 37; HIIK 2006: 40; HIIK 2007: 42; HIIK 2008: 54; HIIK 2009: 53; HIIK 2010: 54; HIIK 2012: 67; HIIK 2013: 76; HIIK 2014: 97; HIIK 2015: 112; HIIK 2016: 126; HIIK 2017b: 132).

4.1.3 Postoj Japonska vůči teritoriálnímu sporu

K teritoriálnímu sporu o Senkaku/Tiao-jü-tao se japonská vláda vyjadřuje následovně:

“Souostroví Senkaku je bezpochyby neodmyslitelnou součástí japonského teritoria na základě historických faktů a mezinárodního práva. Neexistuje žádný teritoriální spor týkající se souostroví Senkaku, jenž je třeba vyřešit. Japonsko bude i nadále usilovat o mír a stabilitu v regionu prostřednictvím dodržování mezinárodního práva.” (MOFA 2014a: 3)

Dále Japonsko přidává historické argumenty, z jakého důvodu považuje Senkaku/Tiao-jü-tao za své území. Argumentuje tím, že japonská suverenita nad teritoriem Senkaku/Tiao-jü-tao trvá již od roku 1855, kdy toto území bylo získáno zcela v souladu s mezinárodním právem. Zároveň dodává, že neexistují žádné zmínky o tom, že bylo již předtím spravováno nebo obydleno čínskou stranou (MOFA 2014a: 6). Na situaci nic nezměnily ani Káhirská deklarace, Postupimská deklarace či mírová dohoda ze San Francisca, jelikož žádná z těchto dohod Japonsku nárok na Senkaku/Tiao-jü-tao neodpírá (MOFA 2014a: 14–15). Současně upozorňuje na fakt, že ostrovy byly Japonskem využívány i v období, kdy byly spravovány Spojenými státy americkými. Jako důkaz přikládají environmentální průzkumy, které byly na ostrovech prováděny japonskými akademiky během 50. let minulého století (MOFA 2014a: 6).

Japonská vláda se v dokumentu i přímo vymezuje vůči čínskému a tchajwanskému nároku na území. Japonská vláda říká, že Čína ani Tchaj-wan si nekladly žádný nárok na dané území až do té doby, kdy v roce 1968 hospodářské komise OSN pro Asii a Dálný východ přinesla zprávu o možných nalezištích ropy v okolí těchto ostrovů. Zároveň Japonsko dodává, že pro tyto nároky neexistují žádné důkazy, které by je činily legitimními (MOFA 2014a: 8–9). Japonsko také uvádí své znepokojení z narůstající čínské aktivity v oblasti ostrovů, k čemuž Japonská strana dodává, že bude nadále zastávat pevný a klidný postoj s cílem zachování mezinárodního pořádku (MOFA 2014a: 10–11). Senkaku/Tiao-jü-tao je dáváno do

souvislosti s teritoriálními spory v Jihočínském moři s tvrzením, že čínská strana se snaží stejným způsobem získat japonské teritorium (MOFA 2014a: 10).

4.2 Tokdo/Takešima

V této podkapitole se budeme zabývat ostrovy Tokdo/Takešima. Tento teritoriální spor Japonsko vede s Jižní Koreou, která v současné době má nad daným územím *de facto* suverenitu.

4.2.1 Charakteristika území

Tokdo/Takešima se nachází v Japonském moři, které také někdy bývá označované jako Východní moře. Ostrovy konkrétně leží ve vzdálenosti 217 km od východního pobřeží korejského poloostrova, 157 km od japonských ostrovů Oki a nejbližše položeným územím je korejský ostrov Ullung-do, který se nalézá ve vzdálenosti 87 km. Souostroví se skládá ze dvou malých ostrovů a několika dalších skalních výchozů (Pereslavitsev 2015: 43). Ostrovy jsou vulkanického původu a částečně jsou pokryté vegetací. Celková rozloha ostrovů činí 187,554 m². Větší z ostrovů je korejskou stranou nazýván Seodo a má rozlohu 88,7 m². Druhý z ostrovů je nazýván Dongdo a jeho rozloha činí 73 m² (Gyeongsangbuk-do 2014: 13). Japonská strana první z jmenovaných ostrovů nazývá Nishijima a druhý jmenovaný nazývá Higashijima (MOFA 2014b).

Na významu ostrovům přidávají jejich přílehlé vody, které jsou bohatým lovištěm ryb. Tyto vody byly po staletí využívány Koreou i Japonskem a otázka práv na rybolov v okolních vodách je jedním z hlavních zdrojů sporu. Mimo významného loviště ryb mají okolní vody potenciál v otázce nerostných surovin. V přílehlých vodách se totiž nachází přibližně 600 miliónů tun hydrátu metanu. Takovéto množství by v případě vytěžení mohlo korejské straně zajistit soběstačnost ve

spotřebě plynu po dobu třiceti let (Emmers 2013: 24–27).

Tokdo/Takešima je trvale obydleným územím, a to již od 60. let 20. století. V současné době na něm bydlí jeden korejský pár a dále na něm působí několik členů korejských policejních jednotek, správa majáku a administrativní složky z ostrova Ullung-do (Gyeongsangbuk-do 2014: 7).

4.2.2 Dynamika a vývoj teritoriálního sporu

Názory na historii těchto ostrovů se u obou dvou států liší. Korea prokazuje svůj nárok na území na základě historických dokumentů, které odkazují na užívání daného území již v minulosti. Na druhou stranu Japonsko zastává názor, že území bylo z jeho strany nabyto jako terra nullius v roce 1905, kdy došlo k začlenění ostrovů pod správu prefektury Šimane. Ostrovy Tokdo/Takešima posléze zůstaly pod přímou správou Japonska až do konce druhé světové války (Van Dyke 2007: 158).

Nicméně poválečná situace otázku, kdo má nad daným územím získat suverenitu, značně zkomplikovala. V roce 1946 na základě memoranda SCAPIN 677 došlo k vyčlenění Takešima/Tokdo z japonské administrativy a v tom samém roce na základě memoranda SCAPIN 1033 bylo zamezeno japonským rybářským lodím se pohybovat v oblasti ostrovů. Následně se korejští rybáři navrátili do oblasti ostrovů, které nemohli využívat po dobu 40 let a zároveň začali využívat samotné ostrovy. V tomto období také došlo k nešťastnému incidentu, kdy v červnu 1948 vojenské jednotky Spojených států amerických při bombovém cvičení nad ostrovy nešťastně zabily 16 korejských rybářů. Korejská strana tento čin následně odsoudila a vnesla proti němu protest. Armáda Spojených států amerických se posléze za čin omluvila a uznala, že ostrovy neměly být určeny k vojenskému cvičení. Tento krok korejská strana považovala za ztvrzení své suverenity nad

územím. Následně došlo k zaregistrování Tokdo/Takešima pod správu ostrova Ullung-do a provincie Severní Kjongsang. Nicméně situaci zkomplikovala mírová smlouva ze San Francisca, na jejímž základě se Japonsko vzdává nároků na korejské území, a to včetně pobřežních ostrovů, avšak v dohodě není explicitně uvedeno, že se ujednání vztahuje i na soustroví Tokdo/Takešima⁷. Tyto dokumenty do budoucna zkomplikovaly situaci ohledně ostrovů. Korejská strana totiž odkazuje ve svém nároku na již dříve vydaná memoranda, které jednoznačně vyčleňují ostrovy z japonského teritoria. Zatímco Japonsko tvrdí, že tato memoranda nebyla finálním rozhodnutím a odkazuje na mírovou smlouvu ze San Francisca, ve které není uvedeno, že by mělo dojít i k navrácení ostrovů Tokdo/Takešima (Kajimura 1997: 461–463).

V dubnu 1952 vstoupila mírová smlouva ze San Francisca v platnost a zároveň došlo k zániku platnosti dřívějších memorand. Nicméně Korejská vláda na tuto skutečnost zareagovala vytyčením tzv. mírové linie, která měla nadále zamezit pohybu japonského námořnictva v okolí Tokdo/Takešima (Hara 2001: 374). Nicméně japonští rybáři tuto jednostranně vytyčenou linii od začátku nerespektovali a zahájili svojí aktivitu v oblasti ostrovů (Kajimura 1997: 463–464). Korejská strana na to zareagovala zadržováním japonských rybářů (Cha 1996: 130). Nicméně i Japonsko obnovilo své aktivity v oblasti ostrovů a začalo vyhánět korejské rybáře. Jednou z dalších aktivit z japonské strany bylo v roce 1954 vylodění japonských rybářů na sporných ostrovech. Tento čin byl uskutečněn za doprovodu japonských hlídkových lodí. Korejská strana tento čin označila za agresi a posléze vybudovala na jednom z ostrovů maják a umístila na ostrov trvalé hlídky (Kajimura 1997: 464–465).

⁷ V článku 2 mírové smlouvy ze San Francisca je uvedeno “Japonsko uznává nezávislost Koreji a vzdává se všech územních nároků vůči ní včetně ostrovů Čedžu, Port Hamilton a Ullung-do“ (San Francisco Peace Treaty: 1951).

Od roku 1952 započala bilaterální vyjednávání o normalizaci vztahů, avšak tato vyjednávání byla od začátku doprovázená vzájemnými antipatiemi, které zapříčinilo období japonské okupace korejského území, ale také neshody související s otázkou ostrovů. Právě první přerušování vyjednávání zapříčinila otázka suverenity sporných ostrovů. Vyjednávání byla opětovně přerušována z důvodu neshod až do roku 1963, kdy došlo k určitému zlepšení. Velkou zásluhu na tom měly především Spojené státy americké, pro které s ohledem na probíhající studenou válku bylo obnovení bilaterálních vztahů mezi Japonskem a Jižní Koreou strategicky důležité. Například v lednu 1964 došlo k vyslání ministra zahraničních věcí Deana Ruska do Tokya a Soulu s pověřením, aby urychlil vyjednávání. V březnu téhož roku zástupci Japonska a Koreje vystoupili s prohlášením, že by finální dohoda mohla být dosažena již v květnu. Nicméně již koncem března došlo k opětovnému zhoršení situace, které způsobilo další zadržení japonských lodí v oblasti sporných ostrovů. Zároveň korejská strana prohlásila, že v hájení námořního prostoru bude nadále pokračovat i po uzavření dohody. V reakci na to japonská strana opět navýšila své aktivity v oblasti (Cha 1996: 130–135).

Finální dohoda, která vedla k navázání diplomatických vztahů byla nakonec uzavřena v červnu 1965. Nicméně urovnání sporu dohoda nepřinesla (Treaty on Basic Relations between Japan and the Republic of Korea: 1965). Japonsko před samotným uzavřením dohody ještě iniciovalo přenechání sporu ICJ, ale Jižní Korea to zamítla. Nicméně hned den po uzavření dohody japonské noviny uveřejnily, že došlo k urovnání sporu za zavřenými dveřmi, a že otázka sporů bude mírově vyřešena arbitráží. Toto tvrzení ihned negoval korejský ministr zahraničí, jenž řekl, že otázka Tokdo/Takešima je již dávno urovnána, a proto není nutné, aby byla nadále řešena. Souběžně došlo k dojednání dohody o rybolovu, ale ani tato dohoda nijak nereflektuje otázku sporného území. Ale Korea přijetím této dohody považovala za ztvrzení jejího nároku na přilehlé vody v oblasti ostrovů, a to do vzdálenosti 12 námořních mil. Nicméně nakonec bylo japonským rybářům

umožněno působit i v této oblasti (Kajimura 1997: 465–467).

Následující dekáda po uzavření dohody byla doprovázena především prohlubováním ekonomické spolupráce, která celkově napomáhala k lepším vztahům. Nicméně otázka sporného území se zase objevila koncem 70. let. V roce 1977 totiž japonský ministr zahraničí pronesl, že Japonsko má v úmyslu předat otázku Tokdo/Takešima k ICJ (Koo 2005: 29). V tom samém roce vystoupil premiér Fukada s prohlášením, že ostrovy Tokdo/Takešima náleží Japonsku. Zároveň v tomto období se opět začala řešit otázka exkluzivních rybářských vod v okolí ostrovů, a to v reakci na narůstající nároky obou aktérů, ale nakonec situace zůstala beze změny (Kajimura 1997: 471–472).

V roce 1982 opětovně oživila otázku sporů první zmínka o sporném území v japonských učebnicích historie, které přineslo značné pobouření na korejské straně. Ale určité zlepšení situace nastalo opět v následujícím roce, kdy japonský premiér Nakasone se stal prvním japonským premiérem, který podnikl oficiální zahraniční cestu do Koreji. Při této návštěvě došlo k příslibení půjčky korejské straně ve výši čtyř miliard amerických dolarů. Následně také došlo k dvanácti schůzkám japonských ministrů obou zemí (Choi 2005: 469).

Nicméně otázka sporů nadále rezonovala ve společnosti. Příkladem může být Hnutí Takešima, které vzniklo koncem 70. let v prefektuře Šimane s cílem upozorňovat ve společnosti na problematiku sporného území (Choi 2005: 475). Podobné aktivity probíhaly i v Koreji, například před samotnou návštěvou japonského premiéra Nakasone došlo k zákazu vysílat v rádiu písničku *Dokdo is our land*, aby nedošlo k pobouření japonské strany. Aktivita korejské společnosti se stala ještě intenzivnější na přelomu 80. a 90. let, kdy například došlo k ustanovení Hnutí Tokdo, které mělo podobný cíl, jako Hnutí Takešima v Japonsku (Choi 2005: 469–470).

Výrazné zhoršení bilaterálních vztahů v otázce sporných ostrovů nastalo v roce 1996. Mohla za to především ratifikace UNCLOS u obou zemí a jejich následné navýšení nároků na teritoriální vody v oblasti Japonského/Východního moře. Situaci v té době zhoršil i japonský ministr zahraničí Ikeda, který prohlásil, že Japonsko si přeje navrácení ostrovů. V reakci na Ikedovo prohlášení v Koreji propukla celá řada protestů a korejský prezident Kim Jong-sam zrušil plánované setkání s japonskými zástupci. Situace se ještě více zhoršila, když japonská strana začala zadržovat korejské lodě v Japonskem unilaterálně vyhlášených EEZ (Koo 2005: 30–31).

Situace se zlepšila v následujících letech, a to především důsledkem prohlubující se asijské finanční krize. V té došlo ke schůzce nového korejského prezidenta Kim Te-džung s japonským premiérem Obuči (Koo 2005: 31). Mezi těmito dvěma státníky došlo k podepsání nových bilaterálních dohod. Jednou z nich je společné prohlášení vlád o novém japonsko-korejském partnerství pro 21. století, které si dává za cíl překonat historii a vybudovat společné a silné partnerství (MOFA 1998). V listopadu toho roku také došlo k podepsání nové dohody o rybolovu mezi Koreou a Japonskem. Státy si v této dohodě navzájem umožňují lovit vně svých EEZ, a to v množství, na jakém se státy každý rok dohodnou (Pak 2000: 60). Tato dohoda se nevztahuje na prostor v němž se nachází Tokdo/Takešima, protože to by mělo být na základě této smlouvy zakonzervováno. Nicméně v celé dohodě neexistuje ani jedna zmínka, která by přímo odkazovala na existenci teritoriálního sporu (Pak 2000: 63). Nicméně vztahy v otázce sporných ostrovů zůstaly napjaté i v dalších letech. To lze vidět například na prohlášení japonského premiéra Mori v roce 2000, který zopakoval, že Tokdo/Takešima je na základě historických faktů a mezinárodního práva japonským územím (Choi 2005: 483).

Mírné zlepšení situace v otázce teritoriálního sporu nastalo v roce 2002, kdy Japonsko a Jižní Korea společně pořádaly Mistrovství světa ve fotbale (Koo 2005:

31). Nicméně další zhoršení situace na sebe nenechalo dlouho čekat. Výrazný vliv na tuto skutečnost mělo v roce 2004 oznámení korejské vlády o úmyslu vydat poštovní známky, na nichž byla vyobrazena fauna a flóra ostrovů Tokdo/Takešima. Tyto známky byly vyprodány po třech hodinách od uvedení na trh, a to v nákladu 2,2 miliónů archů. Japonská strana toto rozhodnutí odsoudila a označila za provokativní (Koo 2010: 93–94). V tom samém roce japonští nacionalisté oznámili rozhodnutí vyplout k ostrovu Tokdo/Takešima a umístit zde vlajku. Korejská strana na to ihned reagovala, že tento čin bude považovat za trestný čin a ihned proti němu podnikne potřebné kroky. Nakonec se japonskému námořnictvu povedlo skupinu zastavit a přesvědčit je k návratu (Choi 2005: 487). Nicméně v následujících letech došlo k opětovnému navýšení aktivit japonských lodí v okolí ostrovů (Koo 2010: 96). V roce 2004 přispěl ke zhoršení situace také tzv. Den Takešima, který vyhlásili zástupci prefektury Šimane a byl slaven poprvé 22. února následujícího roku. Toto datum bylo vybráno s ohledem na to, že vychází na 100. výročí od doby, kdy Japonsko vyhlásilo suverenitu na Tokdo/Takešima (Koo 2010: 94–95).

V srpnu 2012 se jedním z dalších incidentů stala návštěva Tokdo/Takešima korejským prezidentem I Mjong-bak. Japonský premiér Noda tento krok označil za zcela nepřijatelný. Japonsko následně předvolalo korejského velvyslance a odvolalo svého zástupce ze Soulu (The Japan Times 2012). Ministerstvo zahraničí následně podalo Koreji návrh na urovnání sporu prostřednictvím ICJ (MOFA 2012). V tom samé roce k moci navracející se Šinzo Abé oznámil, že má v plánu Den Takešima povýšit na národní svátek, ale již před svým uvedením do úřadu tento slib odvolal (McCormack 2012). Namísto toho oznámil, že v příštím roce se oslavy zúčastní oficiální zástupci vlády (The Japan Times 2013a). Od té doby došlo k oficiální návštěvě oslav Den Takešima ze strany vlády každý rok (The Mainichi 2017a).

Určité zlepšení bilaterálních vztahů nastalo v roce 2015, kdy po pěti letech došlo k setkání ministrů zahraničí a ministrů obrany obou zemí (Panda 2015). Ten samý rok se také poprvé setkala prezidentka Park s premiérem Abem (The Japan Times 2015). Nicméně otázka sporů zůstala neurovnaná i po těchto setkáních. V roce 2016 došlo k oficiální návštěvě ostrovů korejskými zákonodárci. Tento krok byl, podobně jako předchozí návštěva ostrovů korejským prezidentem odsouzen z japonské strany (Yeo 2016). Korejští zastupitelé tento čin zopakovali opět v lednu letošního roku (The Asahi Shimbun 2017). Zároveň letos nastaly další rozepře v otázce ostrovů. První z těchto rozepří byla zapříčiněna oznámením korejské vlády o umístění sochy ztvárňující tzv. ženu útěchy na jeden z ostrovů. Ministr zahraničí Kishida to označil za nepřijatelný krok, který narušuje teritoriální suverenitu Japonska (The Japan Times 2017a). Dosud posledním incidentem se stalo vyobrazení Tokdo/Takešima na mapě, jako korejské území na oficiálních stránkách olympijských her, které bude Jižní Korea příští rok hostit v Pchjongčchangu. Tento krok byl odsouzen japonským ministerstvem a došlo k opětovnému zopakování, že s jedná o japonské teritorium (The Japan Times 2017b).

Na základě dat HIIK můžeme vidět, že se intenzita tohoto teritoriálního sporu několikrát změnila. V letech 2003 až 2006 byl konflikt pravidelně klasifikován nejnižším stupněm intenzity, a sice jako spor. Jediná výjimka v tomto období představoval rok 2003, kdy došlo k označení sporu, jako tzv. nenásilného konfliktu. Konflikt byl klasifikován druhým stupněm intenzity i v letech 2007 až 2014, ale od roku 2015 opětovně došlo ke snížení intenzity na nejnižší stupeň spor (HIIK 2003: 28; HIIK 2004: 28; HIIK 2005: 38; HIIK 2006: 41; HIIK 2007: 43; HIIK 2008: 54; HIIK 2009: 53; HIIK 2010: 54; HIIK 2012: 67; HIIK 2013: 76; HIIK 2014: 97; HIIK 2015: 112; HIIK 2016: 126; HIIK 2017b: 132).

4.2.3 Postoj Japonska vůči teritoriálnímu sporu

Také v případě Takekešima/Tokdo japonská vláda vyjadřuje své postoje v propagačních materiálech. O ostrovech se vyjadřuje následovně:

“Takešima je bezpochyby nedílnou součástí japonského teritoria na základě historických důkazů a mezinárodního práva. Korejská republika toto území okupuje bez žádné opory v mezinárodním právu. Žádné kroky Korejské republiky týkající se nelegální okupace Takešima nemají žádné legální opodstatnění. Japonsko bude i nadále pokračovat ve snaze urovnat spor o územní suverenitu nad Takešima na základě mezinárodního práva klidným a mírovým postupem.” (MOFA 2014c: 1)

Opět vláda Japonska přikládá určitá historická data, na základě kterých by mělo území patřit Japonsku. Dle nich je Tokdo/Takešima jejich územím již od počátku 20. století, kdy byly ostrovy začleněny do prefektury Šimane. Dle Japonska také neexistují žádné důkazy o tom, že by ostrovy byly již dříve pod suverenitou Koreji. Namísto toho důkazy, které Korea udává, jsou považovány za nelegitimní. Dochází například ke zpochybnění korejských historických map a publikací (MOFA 2014c: 6–8).

Japonsko popírá, že by se na základě mírové smlouvy ze San Francisca vzdalo teritoriální suverenity nad Tokdo/Takešima. Uvádí, že ujednání ze San Francisca se vztahuje pouze na ostrovy, které byly explicitně uvedeny v dané smlouvě, a tedy na Čedžu, Port Hamilton a Ullung-do. Za nelegitimní Japonsko také považuje tvrzení, že bylo trvale zbaveno suverenity nad Tokdo/Takešima na základě memoranda SCAPIN 677 a 1033 (MOFA 2014c: 8).

Možné řešení tohoto teritoriálního sporu Japonsko vidí v jeho prošetření Mezinárodním trestním dvorem, avšak tuto možnost dosud zamítá korejská strana (MOFA 2014c: 4).

4.3 Kurilské ostrovy/Severní teritoria

Třetím teritoriálním sporem, kterému se v této práci budeme věnovat, je spor mezi Japonskem a Ruskem o Kurilské ostrovy, respektive o jejich jižní část, kterou Japonsko považuje za své suverénní území a nazývá jej Severní teritoria. Konkrétně se jedná o čtyři ostrovy, a to Kunašir, Iturup, Šikotan a Habomajské ostrovy.

4.3.1 Charakteristika území

Kurilské ostrovy jako celek tvoří 1000 km dlouhý pás ostrovů, který se rozkládá mezi japonským ostrovem Hokkaidó a ruským poloostrovem Kamčatka. Sporná území utváří jižní část těchto ostrovů a například Habomajské ostrovy jsou vzdáleny jen pouhých 3,7 km od japonského ostrova Hokkaidó (Hara 1998: 11). Největším ze sporných území je ostrov Iturup s rozlohou 3193 km², po něm následuje Kunašir s rozlohou 1500 km² a výrazně menší je Šikotan s rozlohou 255 km² a Habomajské ostrovy, jejichž rozloha je 102 km² (Njoroge 1985: 499).

V otázce ekonomického potenciálu území můžeme zmínit naleziště nerostných surovin jako například olova, niklu nebo cínu na ostrovech Iturup a Kunašir. Nejedná se však o nějak významná naleziště těchto surovin (Williams 2007: 21). Hlavní ekonomický potenciál tohoto sporného území tvoří přilehlé vody ostrovů, které sice nejsou bohaté na nerostné suroviny, ale namísto toho tvoří jednu z nevýznamnějších rybolovných oblastí na světě (Hara 1998: 11).

Ostrovy jsou také významné svojí strategickou polohou, která nabízí přístup z Ochotského moře do Pacifického oceánu. Tento fakt lze vidět na příkladech z minulosti. Jedním z nich může být skutečnost, že právě z ostrova Iturup vypluly japonské lodě k Pearl Harbor v roce 1941 (Hara 1998: 11). Pro vojenské účely byly ostrovy a jejich přilehlé vody využívány i v průběhu studené války. Ochotské moře bylo hojně využíváno sovětským námořnictvem, na samotných ostrovech působilo sovětské letectvo a operovalo zde na deset tisíc sovětských vojáků (Mack – O’Hare 1990: 388–389).

4.3.2 Dynamika a vývoj teritoriálního sporu

Japonci ani Rusové nejsou původními obyvateli ostrovů a jejich počáteční působení na Kurilských ostrovech/Severních teritoriích započalo v 17. a 18. století (Hara 1998: 12). První významný kontakt mezi těmito státy v otázce Kurilských ostrovů nastal v roce 1855, kdy mezi nimi došlo k podepsání Šimodské dohody, která se stala prvním ujednáním o rozdělení vlivu v této oblasti. Na základě této dohody došlo k ustanovení hraničního území, jímž se stal ostrov Iturup, od něhož na sever bylo území spravované Ruskem a zbylá jižní část připadla pod správu Japonska. Zajímavé je, že smlouva uvádí pouze ostrovy Iturup a Kunašir, ale nijak se nevěnuje Habomajským ostrovům a Šikotanu. Příčinu můžeme nalézt v tom, že v té době tyto ostrovy byly považovány za suverénní území Japonska (Schoenbaum 2008: 56).

Tento stav nezůstal příliš dlouho beze změny a k revizi došlo již v roce 1875, kdy byla podepsána Petrohradská dohoda, na jejímž základě Rusko získalo plnou kontrolu nad Sachalinem a Japonsko získalo pod svojí správu celou oblast Kurilských ostrovů (Hara 1998: 12). Poslední územní změny před druhou světovou válkou nastaly v roce 1905, kdy byla ujednána Portsmouthská mírová smlouva, které předcházela rusko-japonská válka. Na základě této dohody, na níž

se spolupodílely Spojené státy americké, došlo k ujednání, že Japonsku bude ponechána suverenity nad Kurilskými ostrovy a k tomu ještě nabude kontrolu nad jižní částí Sachalinu, a to od 50 stupňů severní šířky směrem na jih (Schoenbaum 2008: 120). Tento stav zůstal beze změny až do konce druhé světové války, kdy Rusko získalo zpět kontrolu nad Sachalinem, ale také nad Kurilskými ostrovy včetně jižní části, kterou si Japonsko nárokuje (Hara 2007: 73).

Zásadní vliv na budoucí poválečné uspořádání měly již jednotlivá jednání a dohody, které byly dojednány v průběhu druhé světové války. Poprvé došlo k otevření otázky o budoucnosti Kurilských ostrovů na Teheránské konferenci v roce 1943. Této schůzky se zúčastnil americký prezident Roosevelt, britský premiér Churchill a Sovětský svaz zastupoval Stalin. Výsledkem této dohody bylo předběžné ujednání o tom, že Sovětský svaz po porážce nacistického Německa vstoupí do války s Japonskem. Při této schůzce Stalin také poprvé deklaroval sovětský zájem získat kontrolu nad Kurilskými ostrovy a celým Sachalinem (U.S. Department of State 2017a). Finální ujednání, že Sovětský svaz vstoupí do války s Japonskem, proběhlo na Jaltské konferenci v únoru 1945, které se opět zúčastnil Roosevelt, Churchill a Stalin. Při tomto jednání došlo k opětovnému příslibení Sovětskému svazu, že získá pod svojí správou Kurilské ostrovy a Sachalin (Yalta Conference Agreement 1945). V mezidobí Jaltské konference a sovětské invaze na japonské území byl ujednan ještě Postupimský protokol, a to v červenci 1945. Jak již bylo zmíněno dříve, na základě této dohody mezi Sovětským svazem, Spojenými státy a Velkou Británií došlo k ujednání, že poválečné území Japonska se bude skládat pouze ze čtyř hlavních ostrovů Honšú, Hokkaido, Kjúšú, Šikoku a dalších menších ostrovů, které budou určeny (Postupimská protokol 1945). Samotná sovětská invaze nastala v průběhu srpna a došlo při ní nejen k anexi Sachalinu, ale i Kurilských ostrovů. Japonsko v tomto případě utrpělo nejen územní ztrátu, ale i ztrátu na životech vojáků a civilistů, z nichž byla značná část zavražděna nebo odvečena do sovětských pracovních táborů. Tato skutečnost se

pro Japonsko stala jedním z hlavních poválečných traumat, která symbolizují jeho porážku (Ferguson 2008: 192–193).

Poslední dohodou, která uvádí, že Japonsko se vzdává nároku na Kurilské ostrovy, je mírová dohoda ze San Francisca⁸ (San Francisco Peace Treaty 1951). V této době také započaly první japonské snahy o dosažení normalizace vztahů se Sovětským svazem a navrácení části ztraceného území. Na základě prvních jednání totiž bylo dojednáno, že při uzavření mírové dohody by mělo dojít k navrácení Habomajských ostrovů a Šikotanu a nároku na zbylé ostrovy by se Japonsko vzdalo (Schoenbaum 2008: 58). Nicméně tato dohoda nakonec podepsána nebyla, na což měly zásadní vliv Spojené státy americké, které přiměly Japonsko, aby na tuto dohodu nepřistoupilo. Spojené státy argumentovaly především tím, že pokud Japonsko přistoupí na tuto dohodu, legitimují suverenitu Sovětského svazu nad Kurilskými ostrovy (Schoenbaum 2008: 121). Spojené státy zároveň pohrozily, že v takovém případě by Okinawa mohla zůstat pod americkou správou navždy, a to na základě článku 26. mírové smlouvy ze San Francisca⁹ (U.S. Department of State 2017b). Japonsko se nakonec vrátilo k vyjednávání s tím, že danou dohodu uzavře pouze v případě, že jim budou navráceny všechny čtyři ostrovy, což bylo pro Sovětský svaz nepřijatelné (Schoenbaum 2008: 121). Výsledkem vyjednávání nakonec bylo pouze společné prohlášení, na jehož základě došlo k obnovení diplomatických vztahů, ale nedošlo k uzavření mírové dohody. V samotném závěru prohlášení se uvádí, že státy se budou nadále snažit docílit mírové dohody, na jejímž základě by Japonsku byly navráceny Habomajské ostrovy a Šikotan (Joint Declaration by the Union of Soviet Socialist Republics

⁸ Článek 2 v druhé kapitole v dohodě ze San Francisca uvádí, že „Japonsko se vzdává všech práv a nároku na Kurilské ostrovy, část Sachalinu a přilehlé ostrovy, které Japonsko získalo ujednáním Portsmouthské mírové smlouvy“ (San Francisco Peace Treaty: 1951).

⁹ Článek 26. mírové smlouvy ze San Francisca uvádí, že pokud Japonsko uzavře dohodu s jiným než signatářským státem mírové smlouvy, která mu přinese lepší podmínky než signatářům, bude muset poskytnout stejné výhody i jim (San Francisco Peace Treaty 1956).

and Japan 1956).

Japonsko se snažilo v dalších letech opětovně otevřít otázku o navrácení ostrovů, ale Sovětský svaz nepřistupoval na žádná jednání (Njoroge 1985: 505). Jednu z příčin bylo například podepsání smlouvy o vzájemné spolupráci a bezpečnosti mezi Spojenými státy a Japonskem v roce 1960, po jejímž podepsání Sovětský svaz připustil další vyjednávání pouze v případě, že dojde k jejímu vypovězení a označil to za ohrožení své bezpečnostní situace (Hara 1998: 97–98).

Naděje na opětovné zlepšení situace a navrácení Kurilských ostrovů/Severních teritorií se začala objevovat počátkem 70. let, kdy došlo k několika schůzkám mezi čelními představiteli Sovětského svazu a Japonska. Velkou nadějí pro zlepšení situace vnesla v roce 1972 cesta ministra zahraničí Gromykova do Tokia, který při této návštěvě podotkl, že by se státy mohly navrátit k vyjednávání o uzavření mírové smlouvy. Zároveň při této příležitosti došlo k požádání japonské strany o finanční asistenci na těžbu nerostných surovin na Sibíři (Ferguson 2008: 46). Posléze došlo v Japonsku k optimismu, že by mohlo dojít k zlepšení celkové situace a navrácení sporného území. Další pokrok měl nastat při návštěvě ministra zahraniční Ohiry v Moskvě, avšak nadále se nedařilo docílit žádného posunu (Curtis 1977: 163–164).

Zajímavými jsou v té souvislosti také politické kroky Japonska, které dávají jasně najevo, že Japonsko nadále nepřipouštělo jakékoliv slevení ze svých nároků. Například japonský parlament se jednoznačně usnesl na tom, že vláda musí nadále požadovat navrácení všech čtyř ostrovů. Podobné prohlášení vznesl Ohira při návštěvě v Moskvě, kdy podotkl, že o navrácení ostrovů nestojí jen politici představitelé, ale že to je v zájmu celého národa. Zároveň se také ozývaly hlasy, a to například z ministerstva zahraničí, o tom, že by nemělo docházet k prohlubování ekonomických vztahů v případě, že nedojde k posunu v otázce

Kurilských ostrovů/Severních teritorií. Nicméně opačný názor měli zástupci ministerstva financí nebo ministerstva průmyslu a mezinárodního obchodu, kteří upozorňovali na to, že otázka diverzifikace importu nerostných surovin je pro Japonsko také mimořádně důležitou otázkou (Curtis 1977: 163–164). V té době totiž na 90 % importované ropy Japonsko získávalo z Blízkého východu, což se pro Japonsko zdálo o to víc problematické v souvislosti s bezpečnostní situací v tomto regionu (Ferguson 2008: 48).

Nicméně další nadějí pro zlepšení nejen ekonomických vztahů, ale i urovnání otázky Kurilských ostrovů/Severních teritorií, měla být setkání premiéra Tanaky s Brežněvem v Moskvě v roce 1973. Jednalo se o první oficiální setkání lídrů obou zemí od roku 1956, které mělo vést k obnovení debat o uzavření mírové dohody, avšak záměry obou státníků se značně rozcházely a Brežněv se ve vyjednávání zaměřil primárně na ekonomické otázky než na situaci ohledně Kurilských ostrovů/Severních teritorií (Hara 1998: 113–114). Toto vyjednávání tedy nakonec nepřineslo žádné zlepšení situace, o čemž vypovídá i závěrečné prohlášení, ve kterém je uvedeno, že mezi státy přetrvává nevyřešený problém již od konce druhé světové války, ale není explicitně poukázáno na to, že by se mělo jednat o Kurilské ostrovy/Severní teritoria (Hara 1998: 118–119).

Zlepšení situace v otázce sporných ostrovů nenastala ani v letech následujících, za což může několik okolností. Jednou z nich je dezerce sovětského vojáka, který v září 1976 přistál na Hokkaido se stíhacím letounem Mig-25. Tento voják následně získal azyl od Spojených států amerických a nebyl vydán zpět do Sovětského svazu (Ferguson 2008: 54). Tomuto incidentu ještě předcházela zákaz návštěv hrobů na Šikotanu a Habomajských ostrovech pro japonské občany, jejichž rodiny ostrovy dříve obývaly (Njoroge 1985: 507). Ten samý rok Sovětský svaz také deklaroval rozsáhlé exkluzivní rybářské zóny v rozsahu 200 námořních mil v okolí ostrovů (Akaha 1992: 235–236). V roce 1978 Sovětský svaz také začal

budovat nové vojenské základny na sporných ostrovech Iturup a Kunašir. Další zhoršení přinesla sovětská invaze do Afghánistánu (Hara 1998: 133). Následně se Japonsko připojilo k uvalení sankcí na Sovětský svaz a bojkotu olympijských her v Moskvě v roce 1980 (Ferguson 2008: 55). Vyvrcholení japonské frustrace z dosud nevyřešeného sporu lze v té době také ilustrovat na ustanovení tzv. Dne Severních teritorií, k čemuž došlo v roce 1981 s úmyslem zvýšit povědomí o dosud neurovaném sporu (Njoroge 1985: 506). V roce 1982 také došlo k povolení amerických letounů využívat vojenskou základnu na severu ostrovu Honšú ve městě Misawa (Ferguson 2008: 56). Toto všechno vedlo k přerušení pravidelných schůzek ministrů zahraničí, a to až do poloviny 80. let (Hara 1998: 133).

V druhé polovině 80. let došlo k opětovnému obnovení schůzek mezi oběma státy a například ministr zahraničí Ševardnadze podotkl, že Sovětský svaz je ochotný pracovat na prohloubení bilaterálních vztahů (Kimura 1991: 804). V tomto období také došlo k obnovení rybářských dohod, které byly zrušené při deklarování exkluzivních rybářských zón (Akaha 1992: 235–236). Nicméně ani toto období se neobešlo bez incidentů. Jedním z nich bylo odhalení toho, že japonská společnost Toshiba tajně poskytovala technologie pro sovětské ponorky. Toto odhalení vedlo k celkovému zhoršení bilaterálních vztahů, které vedlo až k oboustrannému odvolání diplomatů (Togo 2005: 244). Výrazné zlepšení můžeme opět vysledovat na samotném konci 80. let, kdy ochotu obnovit vyjednávání prohlásil sám Gorbačov (Kimura 1991: 801). Určitým vyvrcholením tohoto období se stala setkání Gorbačova s premiérem Kaifu v Tokiu v dubnu 1991, které přineslo mimořádná očekávání, ale zdaleka nedošlo k jejich naplnění. Přesto se pro Japonsko určitým úspěchem stalo společné prohlášení, ve kterém je uznána existence teritoriálních sporů, a to nejen v případě Habomajských ostrovů a Šikotanu, ale i zbylých dvou ostrovů (Kimura 1991: 810–811). Před touto schůzkou také došlo k vycestování generálního tajemníka Liberální demokratické strany do Moskvy, který přislíbil, že v případě navrácení ostrovů dojde

k poskytnutí ekonomické pomoci ve výši 26 miliard amerických dolarů (Kimuara 1991: 815). Nicméně je nutné si uvědomit, že v této době Gorbačov neměl na domácí scéně dostatečně silnou pozici k tomu, aby k došlo k vyřešení natolik důležité otázky (Togo 2005: 248).

Naději pro urovnání sporu a uzavření mírové dohody přinesl zpočátku i Jelcin po svém nastoupení do úřadu. První setkání mezi premiérem Mijazawa a Jelcinem nastalo v lednu 1992 na summitu OSN. Oba státníci při této příležitosti sdělili odhodlání nadále pokračovat v urovnání bilaterálních vztahů (Ferguson 2008: 62). Počáteční naděje však záhy opadly, a to v důsledku zrušení první plánované cesty Jelcina do Tokia na září 1992. V důsledku této události Japonsko odmítlo poskytovat další finanční pomoc Rusku (Togo 2005: 250).

Nakonec došlo k domluvení nové návštěvy, a to na říjen následujícího roku (Hara 1998: 176). Při této návštěvě mezi Jelcinem a premiérem Hosokawa došlo k uzavření takzvané Tokijské deklarace a z Jelcinovo strany došlo k omluvě za oběti na japonských životech v sovětských pracovních táborech po druhé světové válce (Ferguson 2008: 64-65). V samotné Tokijské deklaraci je uvedeno, že státy musí překonat minulost a zahájit vážnou debatu o urovnání teritoriálního sporu a uzavření mírové dohody (Tokyo Declaration on Japan-Russia Relations 1993).

Nicméně v bezprostředně následujících letech žádný pokrok nenastal a opětovné oživení vyjednávání nastalo až v průběhu Jelcinova druhého volebního období (Togo 2005: 252). Premiér Hašimoto to vnímal jako historickou příležitost k urovnání sporu a vyzval k budování strategických vztahů, které se budou opírat o vzájemnou důvěru (Togo 2005: 254). Příkladem japonské snahy může být setkání premiéra Hašimota s Jelcinem na summitu G7 v Denveru v roce 1997, při němž došlo k nabídce odložení splatnosti ruského dluhu ve výši 1,5 miliardy amerických dolarů, a to až o šest let (Ferguson 2008: 83). Druhé setkání Hašimota

s Jelcinem se uskutečnilo v listopadu 1997 v ruském Krasnojarsku. Státníci se během tohoto setkání dohodli na tom, že mírová dohoda bude uzavřena v roce 2000 (Togo 2005: 254–255).

Následně došlo k dalšímu setkání obou státníků v japonském městě Kawana v dubnu 1998. Během této návštěvy Hašimoto přišel s návrhem uznání japonské suverenity nad spornými ostrovy a následném ponechání ruské správy nad územím na přechodnou dobu. Nicméně tato dohoda byla zamítnuta již během jednání (Zagorsky 2001: 80–81). Bez úspěchu bylo také další jednání mezi Jelcinem s Hašimotovo nástupcem Obučim v listopadu 1999, kdy již bylo definitivně zřejmé, že se nepodaří dojednat finální dohodu do roku 2000 (Zagorsky 2000: 83). Situaci také začala čím dál víc komplikovat ekonomická krize v Asii a zhoršující se Jelcinův zdravotní stav (Togo 2005: 255).

V počátku Putinovy éry se zdálo, že bude docházet ke zlepšování dosavadní situace. Napovídala tomu například vysoká četnost schůzek čelních představitelů, ale i jednotlivá prohlášení. Například prezident Putin při své cestě do Tokia pronesl, že společné prohlášení z roku 1956 je přínosné do budoucna. Toto prohlášení vneslo velkou naději do další schůzky, která se uskutečnila v březnu 2001 v Irkutsku (Togo 2005: 257). Během setkání v Irkutsku došlo k dalšímu nadějnému prohlášení obou státníků, v němž se uvádí, že společné prohlášení z roku 1956 je základem pro budování vzájemných vztahů. Ve zprávě je zároveň uvedeno, že vlády obou zemí chtějí navázat na prohlášení z Krasnojarsku a na Tokijskou deklaraci a urovnat otázku všech sporných území (MOFA 2001).

Nicméně v dalších letech můžeme zaznamenat spíše zhoršení situace, a to především od začátku druhého volebního období prezidenta Putina. Prvním náznakem tohoto zhoršení se stalo prohlášení ministra zahraničí Lavrova a posléze i prezidenta Putina o tom, že Rusko je ochotné vyjednávat pouze o Habomajských

ostrovech a Šikotanu (Kuhrt 2007: 147). Další výrazné zhoršení nastalo v roce 2006 po zastřelení japonského rybáře a zadržení zbylých členů posádky ruskou pobřežní stráží u Habomajských ostrovů. Japonská strana v reakci na tento incident odvolala své diplomaty z Moskvy (Ferguson 2008: 121–122).

Šance na zlepšení situace nastala v roce 2007, kdy ministr zahraničí Lavrov připustil obnovení vyjednávání (Ferguson 2008: 124–125). Nicméně žádné zlepšení v dalších letech nenastalo, a to ani při setkání prezidenta Medveděva s premiérem Asó na Sachalinu. V závěrečné zprávě ze setkání je pouze zmíněno, že státy budou nadále jednat o sporných ostrovech, ale nedošlo k žádnému konkrétnímu plánu (MOFA 2009). V dalších letech již docházelo fakticky jen ke zhoršení situace ohledně sporných ostrovů. Příkladem toho může být návštěva Medveděva na sporném ostrově Kunašir (The Japan Times 2010). Tento krok premiér Kan označil za nepřijatelný a zdůraznil, že ostrovy jsou svrchovaným územím Japonska (Ito 2010). Situace se nezlepšila ani v následujícím roce, kdy ruská strana oznámila vybudování nových vojenských základen na sporných ostrovech (Global Security 2016). Současně došlo k druhé Medveděvově návštěvě Kunaširu v červenci 2012 (BBC 2012).

Výrazné navýšení nadějí na zlepšení situace nastalo v roce 2012, kdy se do úřadu navrátil Šinzó Abe, který ihned po svém zvolení prohlásil, že chce s Putinem budovat vztahy na principu osobního důvěry. Posléze v následujícím roce oba státníci přislíbili, že budou dále pokračovat v jednáních (The Japan Times 2013b). Nicméně zhoršení bilaterálních vztahů způsobilo uvalení sankcí na Rusko v souvislosti s ukrajinskou krizí. Tento krok přinesl další konfrontaci a například ruské ministerstvo zahraničí na tento krok zareagovalo prohlášením, že si Japonsko poškozuje svojí vlastní geopolitickou pozici (BBC 2014). Putin v této souvislosti podotkl, že neví, zda Japonsko bere vážně případné vyjednávání o Kurilských ostrovech (The Japan Times 2014).

Výrazné oživení vyjednávání nastalo opět v roce 2016, kdy došlo k několika schůzkám mezi čelními představiteli obou států. Jedním z příkladů byla Abeho červnová cesta do Soči. Odhodlání pokračovat ve vzájemném vyjednávání je vidět i na tom, že Abeho záměr nezměnilo ani naléhání americké administrativy, aby tuto cestu ještě zvážil (Brown 2016). Zajímavým je i samotné závěrečné prohlášení, ve kterém oba státníci podotkli, že zahájí nový přístup v otázce sporů, který se nebude vázat na již dříve dojednané dohody (MOFA 2016b). Podobný postoj zazněl v září při společné schůzce ve Vladivostoku, kde Abe zdůraznil, že by se oba státníci měli soustředit na to, kde jejich vztahy mohou být za 20 či 30 let, a že se nelze pořád ohlížet za minulostí (Hille 2016). Další vyjednávání nastalo v prosinci loňského roku v Tokiu, kdy se aktéři dohodli na prohlubování společné ekonomické spolupráce. Nicméně opět nedošlo k žádnému konkrétnímu ujednání, jak bude dál pokračovat spor o ostrovy (Rich 2016). V březnu letošního roku se také setkali ministři obrany a ministři zahraničí obou zemí s cílem prohloubit bezpečnostní spolupráci (The Mainichi 2017b). K dalšímu setkání státníků by mělo dojít v Moskvě koncem dubna letošního roku (The Japan Times 2017c).

Na druhou stranu si můžeme nadále povšimnout kroků, které jsou spíše protichůdné. Jedním z nich je například Abeho opětovná účast na oslavách dne Severních teritorií letos v únoru (Mie 2017). Z ruské strany také můžeme zaznamenat neustálé posilování vojenské síly na ostrovech. Například v roce 2016 ruské ministerstvo obrany oznámilo, že na ostrovech umístí protilodní střely (Gady 2016). Jedním z posledních kroků v této otázce se stalo letos v únoru oznámení ruského ministerstva obrany, že dojde k navýšení vojenské přítomnosti na Kurilských ostrovech/Severních teritoriích. Oba tyto kroky byly japonskou stranou odsouzeny (Gady 2017).

V případě tohoto konfliktu můžeme také vidět, že se jeho intenzita v posledních

letech několikrát proměnila. V letech 2003 až 2005 byl konflikt klasifikován jako spor. Nicméně v roce 2006 došlo ze všech tří konfliktů k dosud nejvyšší klasifikaci, a to na úroveň násilná krize. V tomto roce totiž došlo k zastřelení japonského rybáře v okolí Habomajských ostrovů. Ale od roku 2007 až do roku 2016 je spor klasifikován pouze jako spor nebo jako nenásilná krize. Druhou jmenovanou variantou je konflikt označován v posledních třech letech (HIIK 2003: 28; HIIK 2004 HIIK 2005: 38; HIIK 2006: 41; HIIK 2007: 43; HIIK 2008: 54; HIIK 2009: 53; HIIK 2010: 54; HIK 2012: 67; HIIK 2013: 76; HIIK 2014: 97; HIIK 2015: 112; HIIK 2016: 126; HIIK 2017b: 132).

4.3.3 Postoj Japonska vůči teritoriálnímu sporu

Podobně jako v předchozích sporech, i v případě Kurilských ostrovů/Severních teritorií, japonská vláda vyjadřuje své postoje v propagačních materiálech. Japonsko v tomto dokumentu zdůrazňuje, že všechny čtyři ostrovy jsou historicky nedílnou součástí japonského teritoria, které bylo Japonci po generace obývané dokud nedošlo k násilnému zabránění území ze strany Sovětského svazu. Japonsko neurovnání této otázky označuje za hlavní příčinu, proč dosud nebylo dosaženo uzavření mírové dohody. V dokumentu je také uvedeno, že není problémem dojednat, kdo má na dané území nárok, ale spíše otázku kdy a za jakých okolností dojde k navrácení ostrovů. Japonsko k otázce ostrovů dodává, že urovnání sporu nebude prospěšné jen pro zainteresované aktéry, ale pro celý region (MOFA 2008b).

Japonsko svůj nárok na území prokazuje již dříve uzavřenými dohodami, a to Šimodskou dohodou, Petrohradskou dohodou a Portsmouthskou mírovou smlouvou. Všechny tyto dohody dle jejich názoru jednoznačně prokazují japonskou suverenitu nad daným územím. Namísto toho je japonská strana kritická k argumentům, že přišla o nárok na území na základě dohod, které byly uzavřeny

před a po konci druhé světové války. Japonsko poukazuje na to, že ať již Jaltská dohoda nebo Postupimská deklarace nijak neprokazují, že by Japonsko mělo přijít o suverenitu nad tímto územím. Japonsko zároveň popírá, že by se nároku vzdalo po přijetí mírové dohody ze San Francisca. V tomto případě Japonsko tvrdí, že se sice formálně vzdalo nároku na Kurilské ostrovy a Sachalin, ale zároveň podotýká, že tato smlouva se vztahuje pouze na její signatáře, a také na to, že smlouva nijak nevymezuje prostor Kurilských ostrovů a že všechny čtyři ostrovy k tomuto souostroví nenáleží (MOFA 2008b).

5 Strategické vládní dokumenty a propagace teritoriálních sporů

V této kapitole se nejprve budeme věnovat strategickým dokumentům, které vydává japonská vláda. Konkrétně se zaměříme na dva dokumenty, a sice Diplomatic Bluebook a National Defense Program Guidelines. V druhé části se zaměříme na propagaci a reflektování teritoriálních sporů ze strany japonské vlády na mezinárodní scéně, ale i v samotném Japonsku.

5.1 Strategické vládní dokumenty

5.1.1 Diplomatic Bluebook

Problematika japonských teritoriálních sporů se objevuje také v publikaci, která se nazývá Diplomatic Bluebook. Tato publikace je každoročně vydávaná japonským ministerstvem zahraničí. Diplomatic Bluebook shrnuje klíčové události předešlého roku a zároveň informuje o tom, jaký vůči nim Japonsko zaujímá diplomatický postoj a jak se tyto události promítají do zahraniční politiky Japonska.

První zmínky o teritoriálních sporech lze nalézt již v prvním vydání Diplomatic Bluebook, které je dostupné na webových stránkách ministerstva zahraničí, a sice z roku 1971. Již v tomto vydání je věnován prostor vztahům s tehdejšími Sovětským svazem a je zde zmíněna problematika sporů o Kurilské ostrovy/Severní teritoria, tedy Hobomajské ostrovy, Iturup, Kunašir a Šikotan. V tomto vydání se také dotýkají přetrvávajících problémů ve vztazích s Čínou, avšak v tomto případě se jednotlivá sporná území explicitně nezmiňují. V tomto vydání také není reflektován teritoriální spor o Tokdo/Takešima s Jižní Koreou (MOFA 2017a). Jelikož Diplomatic Bluebook vychází každoročně a postoj Japonska v průběhu konfliktů je zřetelný z předešlých kapitol, podrobněji zmíníme

pouze poslední vydání publikace z roku 2016. Co se týče japonských sporů s Ruskou federací, ministerstvo zahraničí uvádí, že mezi zeměmi jsou vedeny kooperativní a stále se prohlubující vztahy v mnoha odvětvích jako například v bezpečnostních nebo ekonomických otázkách. V publikaci nicméně ihned následuje prohlášení, že otázka Kurilských ostrovů/Severních teritorií je nadále hlavní příčinou, která brání uzavření mírové dohody. Japonsko se však staví do kladné pozice v tom smyslu, že se snaží a je v jeho zájmu tuto problematiku urovnat a uzavřít s Ruskem mírovou smlouvu (MOFA 2016c: 122). Japonsko se také snaží oživit diskuzi s Ruskem pomocí různých projektů, jakými jsou například výměnné programy v rámci ostrovů nebo podpora spolupráce v prevenci proti katastrofám a programu na ochranu ekosystémů (MOFA 2016c: 123). Svoji pozici co se týče nároků na všechny čtyři ostrovy vyjadřuje jasně, a sice že ostrovy patří Japonsku (MOFA 2016c: 122).

V Diplomatic Bluebook se japonské ministerstvo zahraničí zmiňuje také o sporech s Čínou, přičemž čínské aktivity Japonsko vidí jako jednu z největších hrozeb. I proto je čínské hrozbě v tomto díle věnován poměrně velký prostor. V publikaci tvrdí, že čínské rozsáhlé a rychlé vojenské posilování postrádá transparentnost a působí negativně nejen na Japonsko, ale vytváří obavy pro celý region a mezinárodní společenství (MOFA 2016c: 3). Co se týče teritoriálních sporů o Senkaku, Japonsko neustále opakuje, že Senkaku je jeho nedílnou součástí, a to na základě práva i historických faktů. Japonsko tedy bude i nadále činit nutné kroky k tomu, aby své teritorium ochránilo spolu se vzdušným a mořským prostorem, jenž k ostrovu náleží (MOFA 2016c: 24). Nepříznivé signály ze strany Číny vidí Japonsko v neustálém narušování vzdušného a námořního prostoru v Jihočínském moři a ve Východočínském moři, a to především v oblasti ostrovů Senkaku. Japonsko také kritizuje čínské průzkumy nerostného bohatství vně japonských EEZ (MOFA 2016c: 4). Ministerstvo zahraničí v publikaci upozorňuje, že čínské aktivity v okolí ostrovů se opakují prakticky každý den

(MOFA 2016c: 45). A to souvisí s hrozbou, která je viděna právě v jednostranných snahách Číny o změnu statusu quo (MOFA 2016c: 3). Znepokojení ze vzájemných vztahů Japonska a Číny vychází také z faktu, že japonsko-čínské bilaterální vztahy jsou jedněmi z nejdůležitějších v rámci regionu, ale také pro celé mezinárodní společenství. Celkové vztahy s Čínou jsou i přes teritoriální neshody Japonskem označovány za zlepšující se (MOFA 2016c: 10).

Vyjadřuje se také k tchajwanskému nároku na území, k němuž je ve svých dokumentech mnohem smířlivější. Upozorňuje na to, že tchajwanský nárok na ostrov existuje a připouští, že v minulosti došlo k několika incidentům především ze strany tchajwanského civilistů. Dodává však, že tyto okolnosti nebyly nikdy natolik důležité, že by ovlivnily vzájemné vztahy obou států. Vzájemné vztahy i přes oficiální ukončení bilaterálních vazeb považuje za přátelské a vzájemně prospěšné, a to především z důvodu, že oba státy zastávají stejné hodnoty, ať již jde o lidská práva, ekonomické otázky nebo demokracii (MOFA 2016c: 51).

Spor s Jižní Koreou a vzájemné vztahy s tímto státem se v Diplomatic Bluebook z roku 2016 také objevuje. Dle Japonska je Jižní Korea nejdůležitějším sousedícím státem, se kterým sdílí strategické zájmy. Stejně jako v případě Číny, i bilaterální vztahy s Jižní Koreou, mohou mít zásadní význam pro mír a stabilitu asijsko-pacifického regionu (MOFA 2016c: 35–36). Nicméně jejich vztahy jsou narušené teritoriálním sporem o Tokdo/Takešima. V dokumentu Japonsko upozorňuje na to, že tato otázka zůstává stále otevřená a problematická. I zde však svoji svrchovanost nad daným územím potvrzuje, a to na základě historických faktů a mezinárodního práva. Za problematické také označuje aktivity, které v otázce spornosti Tokdo/Takešima Korejská vláda podniká. Příkladem mohou být návštěvy ostrovů ze strany státních představitelů, výstavba budov nebo vojenská cvičení na sporném území a v jeho okolí. Tuto otázku bude Japonsko chtít řešit

i nadále, a to prostřednictvím ICJ a bude se snažit, aby došlo k soudnímu řízení. Diplomatická činnost tedy bude neustále pokračovat (MOFA 2016c: 36–37).

5.1.2 National defense program guidelines

Japonská vláda se ohledně svého postoje nevyjadřuje pouze v předešle zmíněném dokumentu Diplomatic Bluebook, ale vydává také National Defense Program Guidelines (NDPG). V souvislosti s novým bezpečnostním prostředím japonská vláda vytvořila nový NDPG pro rok 2014 a roky následující jako instrukce či návod pro zajištění japonské národní obrany (MOD 2013: 1).

Nejdříve se v dokumentu soustředí na jednotlivé oblasti, které jsou nějakým způsobem hrozbou pro bezpečnost Japonska. V asijsko-pacifickém regionu se věnují Severní Koreji, Číně a Rusku. Ohledně jednotlivých opozičních stran se i v tomto dokumentu vyjadřují v podobném duchu. Uvádí zde hrozbu, kterou pro ně Čína představuje prostřednictvím narušování vzdušného a námořního prostoru. U ruské strany pozorují ohrožení ve zbrojení a modernizaci vojenských sil (MOD 2013: 3–4).

V tomto dokumentu také definují možné scénáře obrany a reakce na určité situace, které se s bezpečnostními otázkami pojí. Co se týče budoucnosti japonské obrany, je v dokumentu uvedeno, že Japonsko nebude respektovat žádné snahy o změnu statusu quo za použití síly. Pokud k takovému stavu dojde, bude na to Japonsko bezprostředně reagovat a zaujme potřebný postoj. Tyto obranná reakce zmiňují případné narušování vzdušné, námořního nebo pozemního prostoru Japonska. Současně definují obrannou strategii v případě, že nastane útok nebo invaze na odlehlé ostrovy. V takovém případě dojde k bezprostřednímu nasazení sebeobránných jednotek. Cílem bude obsazené území znovu navrátit pod

japonskou správu. Na případnou další eskalaci možného konfliktu bude Japonsko reagovat všemi obrannými mechanismy (MOD 2013: 14).

Nejvíce se tedy teritoriálních sporů dotýkají obranné složky v oblasti pozemní, vzdušné a námořní obrany. V dokumentu deklarují, že japonské pozemní síly sebeobraný síly (JGSDF) budou schopné bezprostředně reagovat na jakýkoliv útok, který bude na odlehlé ostrovy směřován. JGSDF proto budou udržovat jednotky rychlého nasazení pro případnou obrannou reakci (MOD 2013: 22). Námořní síly budou střežit a reagovat na jakékoliv aktivity v okolních vodách Japonska. U JMSDF dojde také k posílení o nové torpédoborce a navýšení počtu ponorek s cílem ochránit svůj námořní prostor. K tomu budou určena také hlídková letadla. Zároveň budou jednotky vybavené zbraňovým systémem Aegis (MOD 2013: 22–23). Vzdušný prostor Japonska budou střežit JASDF, u nichž také dojde k jejich posílení (MOD 2013: 23–24).

5.2 Propagace sporů

Japonsko nereflektuje své teritoriální spory pouze ve svých oficiálních zprávách a strategických dokumentech, které jsou vydávány ministerstvem zahraničí nebo ministerstvem obrany. Problematika sporů se objevuje také v propagačních materiálech či na internetových serverech, jako je populární kanál Youtube, kam jsou umístována videa propagující japonskou svrchovanost nad jednotlivým územím. Konkrétně na serveru Youtube můžeme nalézt videa, která se věnují teritoriálnímu sporu o Senkaku/Tiao-jü-tao a Tokdo/Takešima (mofachannel 2013, mofachannel 2014).

Pokud ještě zůstaneme u ministerstva zahraničí, můžeme také na jejich internetových stránkách nalézt propagaci a obhajování sporů v japonský prospěch. V sekci věnující se teritoriálním můžeme nalézt základní informace o územích

nebo mapy, na kterých jsou sporná území vyobrazená. Klíčovým atributem této propagace je, že je dostupná nejen v japonštině, ale i v mnoha jazykových mutacích, a to v angličtině, čínštině, francouzštině, italštině, němčině, portugalštině, ruštině, korejštině a dále například ve španělštině (MOFA 2017b). Již existence tolika možných překladů poukazuje na celosvětový dosah, o jaký se japonská vláda snaží. Svrchovanost nad daným územím se snaží propagovat tak, aby byla dostupná širokému okolí. V rámci těchto internetových stránek nejsou uvedeny pouze základní informace o existenci sporů, ale prostor je zde věnován také otázkám, co to je teritorium, co jsou teritoriální vody a vzdušný prostor, co je teritoriální spor a na základě čeho můžeme určit, že teritorium patří Japonsku (MOFA 2017c). Jednotlivými teritoriálními spory se zabývají velmi podrobně a každý spor je rozsáhle popsán, co se týče charakteristiky území, historie a vývoje sporů z pohledu Japonska. Ačkoliv je těmto sporům věnovaný velký prostor, není však pro všechny spory stejný. Mnohem propracovanější jsou totiž materiály, poskytující informace o sporech s Jižní Koreou a Čínou. (MOFA 2017d, MOFA 2017e, MOFA 2017f).

Japonsko se také snaží upozorňovat na otázku teritoriálních sporů prostřednictvím internetových stránek svých ambasád ve světě. Odkaz na výše zmiňovanou stránku, která je zasvěcena jednotlivým sporům, můžeme nalézt na internetových stránkách ambasád všech států s nimiž Japonsko teritoriální spory vede, ale i na internetových stránkách velvyslanectví ve státech, které v daných sporech nejsou nijak zainteresovány. Ilustrací nám mohou být například internetové stránky japonské ambasády sídlící v České republice (Embassy of Japan in Russia 2017, Embassy of Japan in Korea 2017, Embassy of Japan in China 2017; Velvyslanectví Japonska v České republice 2017).

Internetové stránky ambasád, ale nejsou jediným způsobem, jak Japonsko na teritoriální spory v zahraničí upozorňuje. Jedním z dalších příkladů může být

poskytování propagačních materiálů na akcích, které jsou pod záštitou japonských ambasád. Mojí osobní zkušeností je přednáška ekonoma Tomoo Marukawa z Tokijské univerzity, která se uskutečnila v loňském listopadu na univerzitě v Lublani pod záštitou japonské ambasády. Při této příležitosti byly účastníkům nabízeny informační materiály, které se věnují teritoriálním sporům o Senkaku/Tiao-jü-tao a Tokdo/Takešima, ačkoliv téma samotné přednášky nijak nesouviselo s otázkou teritoriálních sporů.

Jedním z dalších způsobů, jak se japonská vláda snaží upozornit na otázku teritoriálních sporů, je poskytováním grantů na akademické výzkumy, které se věnují otázkám teritoriálních sporů. V minulém roce za podpory japonské vlády a The Japan Institute of International Affairs byly publikované čtyři takové práce, z nichž se dvě věnují teritoriálnímu sporu o Senkaku/Tiao-jü-tao a dvě sporu o Tokdo/Takešima (The Japan Institute of International Affairs 2016). Dva z těchto dokumentů se primárně věnují pouze otázce rybaření v oblasti ostrovů. První z nich se zaměřuje na regulaci rybolovu v oblasti Tokdo/Takešima v první polovině 20. století, kdy byly ostrovy pod správou Japonska (Tamura 2016) a druhý z těchto textů se věnuje historickému vývoji japonských rybářských aktivit v okolí ostrovů Senkaku/ Tiao-jü-tao (Kuniyoshi 2016). V případě zbylých dvou textů můžeme již zaznamenat spíše kritický postoj vůči čínským a korejským nárokům na sporná území. Například v textu, jenž se věnuje souostroví Tokdo/Takešima se autor primárně věnuje kritickému zhodnocení korejských nároků na daná území (Yamasaki 2016). V článku zaměřujícím se na Senkaku/Tiao-jü-tao dochází autor k závěru, že japonský nárok na ostrovy je bezpochyby v souladu s mezinárodním právem i historickými fakty (Yamagami 2016).

Propagace teritoriálních sporů se promítá také například do oblasti vzdělávání. A to tak, že se v japonských učebnicích objevují vyjádření a postoje japonské vlády

ohledně sporných území. Dle požadavku Ministerstva školství, kultury a technologie, je v učebnicích uveden explicitní nárok na sporná území (Pollmann 2015). Ze strany Japonska jsou učebnice vnímané jako nástroj, jak v japonském obyvatelstvu již od raného mládí vyvolat pocit sounáležitosti v oblasti sporů (Nozaki – Selden 2009: 15).

Dalším způsobem, jakým jsou teritoriální spory propagovány, je vyhlášení národních dnů. Ty se staly součástí kampaně japonské vlády týkající se právě navrácení Severních teritorií zpět k území Japonska. Takzvaný Den Severních teritorií je ustanoven na 7. února, přičemž poprvé se tento den slavil v roce 1981. Datum je zvolen důmyslně, a to na den, kdy byla mezi Japonskem a Ruskem podepsána Šimodská dohoda z roku 1855, která se ke sporným územím explicitně vázala a poklidně utvořila hranici mezi zeměmi (Cabinet Office 2014). Den Severních teritorií má rozšířit informace o sporných území do povědomí široké veřejnosti a zároveň vytvářet apel na Rusko, aby ostrovy byly navráceny (Filippov 2015). Díky kampani se podařilo výrazně zvýšit povědomí o této problematice na národní úrovni (Bukh 2015: 10). Akce spojené s tímto dnem se konají po celém Japonsku a jsou to například různá politická shromáždění, kterých se účastní představitelé vlády a další političtí zastupitelé. Den však přitahuje také různé krajně pravicové skupiny (Filippov 2015). Jedním ze způsobů jak japonská vláda v minulosti připomínala oslavy Dne Severních teritorií, bylo inzerování celostránkové reklamy v nejčtenějších japonských novinách v období oslav tohoto dne. Tento krok byl konkrétně učiněn v roce 2011 a mottem propagačního materiálu bylo heslo „Já také mohu napomoci k navrácení Severních teritorií“ (Tomikawa 2011).

Za stejným účelem byl vytvořen takzvaný den Takešima, jehož datum je o něco později, a sice 22. února. Den Takešima byl japonskou prefekturou Šimane vyhlášen v roce 2005 (McCurry 2010). Opět se jedná o datum, které se k území

váže, protože 22. února 1905 byly ostrovy inkorporovány k japonskému území. Vyhlášení tohoto dne můžeme dávat do souvislosti s navyšující se aktivitou Koreji. Například bezprostředně před vyhlášením tohoto dne korejská vláda vydala poštovní známky, na nichž jsou ostrovy vyobrazeny (Bukh 2015: 9–10). Aktivity spojené s tímto dnem nejsou rozšířené po celém Japonsku jako v předchozím případě, ale jsou omezené pouze na prefekturu Šimane, která den iniciovala a je také nejbližší japonskou pevninskou částí k ostrovům. Přesto i v tomto případě se oslav účastní oficiální zástupci vlády (Ryall 2013).

6 Závěr

Tato práce se věnovala reflektování teritoriálních sporů v agendě zahraniční politiky Japonska. Konkrétně jsem se zaměřil na tři teritoriální spory, a to na spor o souostroví Senkaku/Tiao-jü-iao, které je na Japonsku nárokováno Čínou a Tchaj-wanem. Ve zbylých dvou sporech Japonsko zastává roli opačnou, jelikož není státem, který dané území administrativně spravuje, ale snaží se nad danými teritorii získat suverenitu. Konkrétně jsem se věnoval sporu o ostrovy Tokdo/Takešima, které jsou od konce druhé světové války spravovány Jižní Koreou a druhý z těchto sporů je o Kurilské ostrovy/Severní teritoria, které si Japonsko nárokuje na Rusku. V případě všech tří sporů můžeme konstatovat, že se nejedná o nové problémy, které by vznikly v posledních letech. Teritoriální spor o Tokdo/Takešima a Kurilské ostrovy/Severní teritoria datujeme již od konce druhé světové války a v případě Senkaku/Tiao-jü-iao spor vznikl na přelomu 60. a 70. let minulého století. Současně v případě všech tří sporů můžeme konstatovat, že mají návaznost na události, které se odehrály, ať již v druhé polovině 19. století nebo na začátku 20. století. Signifikantní vliv na průběh a vznik těchto teritoriálních sporů měly také události a uzavřené dohody v období druhé světové války.

Cílem této práce bylo zjistit, jaký vliv mají jednotlivé teritoriální spory na japonskou zahraniční politiku. Hypotézou, která byla v této diplomové práci ověřována je, že dané teritoriální spory jsou pro Japonsko natolik důležité, že je promítá ve své zahraniční politice a je kvůli nim ochotno vstupovat do konfrontace s významnými aktéry mezinárodního systému. Tato hypotéza byla potvrzena, protože Japonsko jednoznačně promítá tyto teritoriální spory do své zahraniční politiky a je ochotno vstupovat do konfrontace s významnými aktéry mezinárodního systému.

V případě všech tří teritoriálních sporů můžeme zaznamenat jejich reflexi v zahraniční politice, a to ať již ve vztahu k zainteresovaným státům nebo celkově na mezinárodní scéně. Příkladem může být to, že kvůli sporům o Kurilské ostrovy/Severní teritoria Japonsko dosud neuzavřelo mírovou smlouvu s Ruskem. Výrazné reflektování sporů můžeme nalézt i v případě zbylých dvou teritoriálních sporů, které jsou častým předmětem bilaterálních jednání a dohod. Nicméně žádné z nich doposud nevedly k urovnání sporů. Co se týče japonských strategických dokumentů ministerstva zahraničí a obrany, můžeme vysledovat, že i zde je na spory poukazováno. Zároveň se Japonsko snaží o propagaci sporů v jejich prospěch také na mezinárodní scéně, do čehož můžeme zařadit vícejazyčné překlady internetových stránek nebo propagačních materiálů věnujících se právě těmto sporům. Japonsko v této souvislosti také používá sociální sítě, jako například výše zmíněný Youtube, kam vkládá informační videa samotné ministerstvo zahraničí. Zároveň můžeme zaznamenat snahu vzbuzovat teritorialitu mezi japonskými občany, a to například prostřednictvím Dne Takešima, Dne Severních teritorií nebo také poukazováním na dané spory ve školních učebnicích, ve kterých jsou všechna zmiňovaná území vyobrazena jako japonská teritoria.

Co se týče všech tří sporů lze říci, že daná území jsou v zájmu japonské zahraniční politiky kvůli strategickému významu, do kterého můžeme zařadit přírodní zdroje (nerostné suroviny a rybolov) a polohu území. Nicméně nárok je kladen také v důsledku historických a kulturních vazeb. Spor o území Tokdo/Takešima a Kurilské ostrovy/Severní teritoria také naplňují předpoklad, že daná území byla v posledních dvou staletích pod přímou správou Japonska.

Osobně se domnívám, že v případě všech tří území by urovnání bylo v současné době obtížným procesem. V poslední době můžeme zaznamenat výraznou intenzitu ve vyjednávání například v otázce Kurilských ostrovů/Severních teritoriích. Nicméně můžeme pouze odhadovat, jak velký prostor je při jednání

lídrů obou zemí věnován otázce sporného území, jelikož žádné z těchto jednání dosud nepřineslo konkrétní plány o budoucnosti daných ostrovů. Dle mého názoru v nejbližší době také nedojde k urovnání sporu o Tokdo/Takešima, a to především z důvodu, že území je pro oba dva státy symbolem národní hrdosti a určitou reflexí vzájemných vztahů v první polovině 20. století. Nicméně nejedná se jen o otázku národní hrdosti, ale území pro oba státy představuje také zdroj přírodního bohatství. Nejvíce náchylným sporem na eskalaci je spor o souostroví Senkaku/Tiao-jü-tao. Jednu z příčin můžeme nalézt v neustále narůstající čínské aktivitě v regionu a v případě tohoto sporu můžeme zaznamenat také zvýšenou aktivitu JSDF, které v tomto teritoriálním sporu nejsou limitovány ústavou a Japonsko své činy může opodstatňovat jako sebeobranou aktivitu. Bezpochyby bude zajímavé nadále sledovat budoucí vývoj těchto teritoriálních sporů a zahraniční politiky Japonska.

7 Seznam použité literatury

Akaha, Tsuneo (1992). From Conflict to Cooperation: Fishery Relations in the Sea of Japan. *Pacific Rim Law & Policy Journal* 1 (2), s. 225–280.

Alle, Todd L. – Huth, Paul K. (2006a). When Are Governments Able to Reach Negotiated Settlement Agreements? An Analysis of Dispute Resolution in Territorial Disputes, 1919–1995. In: Starr, Harvey eds., *Approaches, Levels, and Methods of Analysis in International Politics: Crossing Boundaries* (New York: Palgrave Macmillan), s. 13–32.

Alle, Todd L. – Huth, Paul K. (2006b). Legitimizing Dispute Settlement: International Legal Rulings as Domestic Political Cover. *The American Political Science Review* 100 (2), s. 219–234.

BBC (2012). *Russian PM Medvedev's visit to disputed islands irks Japan* (<http://www.bbc.com/news/world-asia-18688388>, 11. 3. 2017).

BBC (2014). *Japan steps up sanctions as tensions rise with Russia* (<http://www.bbc.com/news/world-asia-29345451>, 11. 3. 2017).

Berkofsky, Axel (2012). *A pacifist constitution for an armed empire. Past and present of Japanese security and defence policies* (Milano: Franco Angeli).

Bradsher, Keith (2010). Amid Tension, China Blocks Vital Exports to Japan. *The New York Times* 22. 9. 2010 (<http://www.nytimes.com/2010/09/23/business/global/23rare.html>, 3. 3. 2017).

Brown, James D.J. (2016). Japan's 'New Approach' to Russia. *The Diplomat* 18. 6. 2016 (<http://thediplomat.com/2016/06/japans-new-approach-to-russia/>,

12. 3. 2017).

Bukh, Alexander (2015). Takeshima and the Northern Territories in Japan's nationalism. *New Zealand International Review* 40 (3), s. 9–10.

Cabinet Office (2014). *Northern Territories Affairs Administration* (<http://www8.cao.go.jp/hoppo/3step/04.html>, 30. 3. 2017).

Cohen, David (2013). Japan and Taiwan's Senkakus Play. *The Diplomat* 13. 4. 2013 (<http://thediplomat.com/2013/04/japan-and-taiwans-senkakus-play/>, 7. 3. 2017).

Cooney, Kevin (2007). *Japan's Foreign Policy Since 1945* (London: M.E. Sharpe).

Curtis, Gerald L. (1977). The Tyumen Oil Development Project and Japanese Foreign Policy Decision-making. In: Scalapino, Robert A., *The Foreign Policy of Modern Japan* (Los Angeles: University of California Press), s. 147–174.

Dreyer, June T. (2013). Sino-Japanese Territorial and Maritime Disputes. In: Elleman, Bruce A. – Kotkin, Stephen – Schofield, Clive, *Beijing's Power and China's Borders: Twenty Neighbors in Asia* (New York: M.E. Sharpe), s. 81–96.

Drifte, Reinhard (2013). The Senkaku/Diaoyu Islands Territorial Dispute between Japan and China: Between the Materialization of the "China Threat" and Japan "Reversing the Outcome of World War II"? *UNISCI Discussion Papers* 32, s. 9–62.

Embassy of Japan in China (2017). (<http://www.cn.emb-japan.go.jp/>, 30. 3. 2017).

Embassy of Japan in Korea (2017) (http://www.kr.emb-japan.go.jp/itprtop_ko/index.html, 30. 3. 2017).

Embassy of Japan in Russia (2017). (<http://www.ru.emb-japan.go.jp/>, 30. 3. 2017)

Emmers, Ralf. (2013): *Resource Management and Contested Territories in East Asia* (New York: Palgrave Macmillan).

Fatton, Lionel P. (2014). Japan's New Defense Posture. *The Diplomat* 10. 7. 2014 (<http://thediplomat.com/2014/07/japans-new-defense-posture/>, 19. 2. 2017).

Ferguson, Joseph P. (2008). *Japanese-Russian Relations, 1907–2007* (New York: Routledge).

Filippov, Dmitry (2015). The Northern Territories remain the stumbling block in Russo–Japanese relations. *East Asia Forum*. 4. 9. 2015 (<http://www.eastasiaforum.org/2015/09/04/the-northern-territories-remain-the-stumbling-block-in-russo-japanese-relations/>, 30. 3. 2017).

Fravel, Taylor M. (2014). Territorial and Maritime Boundary Disputes in Asia. In: Saadia, Pekkanen M. – Ravenhill, John – Foot, Rosemary, *Oxford handbook of the International Relations in Asia* (Oxford: Oxford University Press), s. 524–546.

Frederick, Bryan A. – Hensel, Paul R. – Macaulay, Christopher. (2017). The Issue Correlates of War Territorial Claims Data, 1816–2001. *Journal of Peace Research* 54 (1), s. 99–108.

Gady, Franz-Stefan (2016). Russia to Deploy Missile Systems on Kuril Islands. *The Diplomat* 28. 3. 2016 (<http://thediplomat.com/2016/03/russia-to-deploy-missile-defense-systems-on-kuril-islands/>, 13. 3. 2017).

Gady, Franz-Stefan (2017). Is Russia's Military Deploying 10,000 Additional Troops on the Kuril Islands?. *The Diplomat* 1. 3. 2017 (<http://thediplomat.com/2017/03/is-russias-military-deploying-10000-additional-troops-on-kuril-islands/>, 14. 3. 2017).

Global Security (2016). *Northern Territories / Kuril Islands* (<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/kuril.htm>, 10. 3. 2017).

Gyeongsangbuk-do (2014). *Everything You Need To Know About Dokdo* (http://en.dokdo.go.kr/images/s04/pdf/2014dokdo_note_eng.pdf, 1. 3. 2017), s. 1–103.

Hafeez, Sanaa Y. (2015). The Senkaku/Diaoyu Islands Crises of 2004, 2010, and 2012: A Study of Japanese-Chinese Crisis Management. *Asia-Pacific Review* 22 (1), s. 73–99.

Hara, Kimie (1998). *Japanese-Soviet/Russian Relations since 1945: A Difficult Peace* (New York: Routledge).

Hara, Kimie (2001). 50 Years from San Francisco: Re-Examining the Peace Treaty and Japan's Territorial Problems. *Pacific Affairs* 74 (3), s. 361-382.

Hara, Kimie (2007). *Cold War Frontiers in the Asia-Pacific: Divided Territories in the San Francisco System* (New York: Routledge).

Hensel, Paul R. – Mitchell, Sara (2005). Issue indivisibility and territorial claims. *GeoJournal* 64 (4), s. 275–285.

HIK (2003). *Conflict Barometer 2003* (Heidelberg: HIK).

HIK (2004). *Conflict Barometer 2004* (Heidelberg: HIK).

HIK (2005). *Conflict Barometer 2005* (Heidelberg: HIK).

HIK (2006). *Conflict Barometer 2006* (Heidelberg: HIK).

HIK (2007). *Conflict Barometer 2007* (Heidelberg: HIK).

HIK (2008). *Conflict Barometer 2008* (Heidelberg: HIK).

HIK (2009). *Conflict Barometer 2009* (Heidelberg: HIK).

HIK (2010). *Conflict Barometer 2010* (Heidelberg: HIK).

HIK (2012). *Conflict Barometer 2011* (Heidelberg: HIK).

HIK (2013). *Conflict Barometer 2012* (Heidelberg: HIK).

HIK (2014). *Conflict Barometer 2013* (Heidelberg: HIK).

HIK (2015). *Conflict Barometer 2014* (Heidelberg: HIK).

HIK (2016). *Conflict Barometer 2015* (Heidelberg: HIK).

HIK (2017a). *Conflict Barometer* (<http://hiik.de/en/konfliktbarometer/>, 18. 2. 2017).

HIK (2017b). *Conflict Barometer 2016* (Heidelberg: HIK).

Hille, Kathrin (2016). Japan's Abe makes plea for friendship with Russia. *The Financial Times* 3. 9. 2016 (<https://www.ft.com/content/aeb283f2-71b5-11e6-bf48-b372cdb1043a>, 13. 3. 2017).

Hongo, Jun (2011). JCG leak source: Defend Senkakus. *The Japan Times* 15. 2. 2011 (<http://www.japantimes.co.jp/news/2011/02/15/news/jcg-leak-source-defend-senkakus/#.WOFFYBLyiF1>, 3. 3. 2017).

Hughes, Christopher W. (2004). *Japan's Security Agenda: Military, Economic, and Environmental Dimensions* (London: Lynne Rienner Publishers).

Hughes, Christopher W. (2015). *Japan's Foreign and Security Policy Under the 'Abe Doctrine'* (New York: Palgrave Macmillan).

Huth, Paul. (1998). *Standing Your Ground: Territorial Disputes and International Conflict* (Ann Arbor: The University Michigan Press).

Cha, Victor D. (1996). Bridging the Gap: The Strategic Context of the 1965 Korea—Japan Normalization Treaty. *Korean Studies* 20, s. 123–160.

Choi, Sung-jae (2005). The Politics of the Dokdo Issue. *Journal of East Asian Studies* 5 (3), s. 465–494.

Ito, Masami (2010). Medvedev isle trip spurs envoy recall. *The Japan Times* 3. 11. 2010 (<http://www.japantimes.co.jp/news/2010/11/03/national/medvedev-isle-trip-spurs-envoy-recall/#.WOuz6BKLTBI>, 9. 3. 2017).

Japan – U.S. Joint Declaration on Security Alliance for the 21st Century (1996, Tokyo, Japonsko), dostupné na: (<http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/security.html>, 24. 3. 2017).

Joint Declaration by the Union of Soviet Socialist Republics and Japan (1946, Moscow, Soviet Union). dostupné na: (<https://assets.documentcloud.org/documents/1341867/int-joint-declaration-by-the-union-of-soviet.pdf>, 10. 3. 2017).

Kajimura, Hideki (1997). The Question of Takeshima/Dokdo. *Korea Observer* 28 (3), s. 423–475.

Kawashima, Shin (2013). The Origins of the Senkaku/Diaoyu Islands Issue. *Asia-Pacific Review* 20 (2), s. 122–145.

Kawashima, Yutaka (2003). *Japanese Foreign Policy at the Crossroads: Challenges and Options for the Twenty-First Century* (Washington D.C., Brookings Institution Press).

Kimura, Hiroshi (1991). Gorbachev's Japan Policy: The Northern Territories Issue. *Asian Survey* 31 (9), s. 798-815.

Koh, Colin (2015). Japan and the 'Maritime Pivot' to Southeast Asia. *The Diplomat* (<http://thediplomat.com/2015/12/japan-and-the-maritime-pivot-to-southeast-asia/>, 19. 2. 2017).

Koo, Min G. (2005). Economic Dependence and the Dokdo/ Takeshima Dispute between South Korean and Japan. *Harvard Asia Quarterly* (4), s. 24–35.

Koo, Min G. (2010). *Island Disputes and Maritime Regime Building in East Asia* (New York: Springer).

Kuhrt, Natasha (2007). *Russian Policy towards China and Japan: The El'tsin and Putin Periods* (New York: Routledge).

Kuniyoshi, Makomo (2016). The Senkaku Islands in the Context of the History of the Modern Fishing Industry in Okinawa. *The Japan Institute of International Affairs* (http://www2.jiia.or.jp/en/pdf/digital_library/japan_s_territories/160414_Makomo_Kuniyoshi_.pdf, 24. 3. 2017).

Loa, Lok-sin (2016). Tsai Ing-wen reiterates DPP's stance on Diaoyutais. *Taipei Times* 18. 2. 2016 (<http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2016/02/18/2003639639>, 7. 3. 2017).

Mack, Andrew – O'Hare, Martin (1990). Moscow-Tokyo and the Northern Territories Dispute. *Asian Survey* 30 (4), s. 380–394.

Man, Tang Siew (2007). Japan's grand strategic shift from Yoshida to Koizumi:

reflection on Japan's strategic focus in the 21st Century. *Akademika* 70, s. 117–136.

McCormack, Gavan (2004). Koizumi's Japan in Bush's World: After 9/11. *The Asia–Pacific Journal* 10. 12. 2004 (<http://apjjf.org/-Gavan-McCormack/2111/article.html>, 17. 2. 2017).

McCormack, Gavan (2012). Abe Days Are Here Again: Japan in the World. *The Asia–Pacific Journal* 24. 12. 2012 (<http://apjjf.org/2012/10/52/Gavan-McCormack/3873/article.html>, 4. 3. 2017).

McCurry, Justin (2010). Rocky relations between Japan and South Korea over disputed islands. *The Guardian*. 18. 8. 2010 (<https://www.theguardian.com/world/2010/aug/18/japan-south-korea-disputed-islands>, 30. 3. 2017).

Métraux, Daniel (2013). The Senkaku Islands Dispute between China and Japan. *Southeast Review Of Asian Studies* 35, s. 218–229.

Mie, Ayako (2016). First Chinese warship to skirt Senkakus triggers protest from Tokyo. *The Japan Times* 9. 6. 2016 (<http://www.japantimes.co.jp/news/2016/06/09/national/chinese-frigate-sails-near-senkakus-russian-military-vessels/#.WOFVYTHLfUn>, 6. 3. 2017).

Mie, Ayako (2017). Abe renews pledge to solve territorial row with Russia. *The Japan Times* 7. 2. 2017 (<http://www.japantimes.co.jp/news/2017/02/07/national/politics-diplomacy/abe-renews-pledge-solve-territorial-row-russia/#.WOvMQxKLTBI>, 23. 3. 2017).

MOD (2013). *National Defense Program Guidelines for FY 2014 and beyond*. 17. 12. 2013
(http://www.mod.go.jp/j/approach/agenda/guideline/2014/pdf/20131217_e2.pdf, 29. 3. 2017), s. 1–31.

MOD (2014). *Press Conference by the Defense Minister Onodera* (<http://www.mod.go.jp/e/press/conference/2014/04/15.html>, 5. 3. 2017).

MOFA (1998). *Japan-Republic of Korea Joint Declaration A New Japan-Republic of Korea Partnership towards the Twenty-first Century* (<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/korea/joint9810.html>, 3. 3. 2017).

MOFA (2001). *Irkutsk Statement by the Prime Minister of Japan and the President of the Russian Federation on the Continuation of Future Negotiations on the Issue of a Peace Treaty* (<http://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/pmv0103/state.html>, 8. 3. 2017).

MOFA (2008a). *Joint Statement between the Government of Japan and the Government of the People's Republic of China on Comprehensive Promotion of a "Mutually Beneficial Relationship Based on Common Strategic Interests"* (<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/joint0805.html>, 3. 3. 2017).

MOFA (2008b). *Japan's Northern Territories For a Relationship of Genuine Trust* (<http://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/territory/pamphlet.pdf>, 23. 3. 2017).

MOFA (2009). *Japan-Russia Summit Meeting (in Sakhalin)* (<http://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/summit0902.html>, 8. 3. 2017).

MOFA (2010a). *Recent Developments in Japan-China Relations - Basic Facts on the Senkaku Islands and the Recent Incident* (<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/pdfs/facts1010.pdf>, 3. 3. 2017).

MOFA (2010b). *Major Exchanges between Japan and the People's Republic of China concerning the Collision Incident between Japan Coast Guard Patrol Vessels and a Chinese Fishing Trawler in Japanese Territorial Waters off the Senkaku Islands* (http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/r-relations/major_e.html, 3. 3. 2017).

MOFA (2012). *Proposal to the Government of the Republic of Korea to Institute Proceedings before the International Court of Justice by a Special Agreement* (http://www.mofa.go.jp/announce/announce/2012/8/0821_01.html, 4. 3. 2017).

MOFA (2013). *Press Conference by Foreign Minister Fumio Kishida* (http://www.mofa.go.jp/press/kaiken/kaiken4e_000023.html, 4. 3. 2017).

MOFA (2014a). *The Senkaku Islands Seeking Maritime Peace based on the Rule of Law not force or coercion* (Tokyo: Ministry of Foreign Affairs of Japan).

MOFA (2014b). *Takeshima* (<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/index.html>, 1. 3. 2017).

MOFA (2014c). *Takeshima Seeking a Solution based on Law and Dialogue* (Tokyo: Ministry of Foreign Affairs of Japan).

MOFA (2016a). *About the Senkaku Islands*
(<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/index.html>, 10. 2. 2017).

MOFA (2016b). *Japan-Russia Summit Meeting*
(http://www.mofa.go.jp/erp/rss/northern/page4e_000427.html, 13. 3. 2017).

MOFA (2016c). *Diplomatic Bluebook 2016*
(<http://www.mofa.go.jp/files/000177707.pdf>, 1. 3. 2017), s. 1–341.

MOFA (2017a). Section 2. Promotion of Relations with Other Nations.
Diplomatic Bluebook 1971
(<http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1971/1971-2-2.htm>, 29. 3. 2017).

MOFA (2017b). *Japanese Territory*
(<http://www.mofa.go.jp/territory/index.html>, 29. 3. 2017).

MOFA (2017c). *Japanese Territory Q&A*
(http://www.mofa.go.jp/territory/page1we_000007.html#q3, 30. 3. 2017).

MOFA (2017d). *Japanese Territory Northern Territories*
(<http://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/territory/index.html>, 30. 3. 2017).

MOFA (2017e). *Japanese Territory Takeshima*
(<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/index.html>, 30. 3. 2017).

MOFA (2017f). *Japanese Territory Senkaku Islands*
(<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/index.html>, 30. 3. 2017).

Mofachannel (2013). Takeshima - Seeking a Solution based on Law and Dialogue. *Youtube* 31. 10. 2013

(<https://www.youtube.com/watch?v=DYRHZX3m-bg&list=PLz2FHGxPcAlj1jbsp03hfWIUDlKj1wEIn&index=2>, 30. 3. 2017).

mofachannel (2014). History of the Senkaku Islands. *Youtube* 15. 4. 2014
(<https://www.youtube.com/watch?v=UxxuhdSKbic>, 30. 3. 2017).

Murphy, Alexander B. (1990). Historical Justifications for Territorial Claims. *Annals of the Association of American Geographers* 80 (4), s. 531–548.

National Defense Program Outline (1976), dostupné na:
(<http://worldjpn.grips.ac.jp/documents/texts/docs/19761029.O1E.html>, 20. 3. 2017).

National Defense Program Outline (1996), dostupné na:
(<http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/6a.html>, 20. 3. 2017).

National Diet Library (2017). *Creation of a National Police Reserve*
(<http://www.ndl.go.jp/modern/e/cha5/description13.html>, s. 10. 3. 2017).

Newman, David. (2006). The Resilience of territorial conflict in an era of globalization. In: Kahler, Miles – Walter, Barbara F., *Territoriality and Conflict in an Era of Globalization* (Cambridge: Cambridge University Press).

NHK (2017). *China vessels enter Japanese waters near Senkakus*
(https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/20170218_18/, 7. 3. 2017).

Nikkei Asian Review (2017). 3 *Chinese vessels enter Japanese waters around Senkakus* (<http://asia.nikkei.com/print/article/242240>, 7. 3. 2017).

Njoroge, Lawrence M. (1985). The Japan-Soviet Union Territorial Dispute: An Appraisal. *Asian Survey* 25 (5), s. 499–511.

Nozaki, Yoshiko – Selden, Mark (2009). Japanese Textbook Controversies, Nationalism, and Historical Memory: Intra- and Inter-national Conflicts. *The Asia-Pacific Journal* 24 (7), s. 1–26.

Okinawa Reversion Agreement (1971, Tokyo, Japan), dostupné na: (<http://www.cfr.org/japan/okinawa-reversion-agreement-1972/p30266>, 1. 3. 2017).

Pak, Hfui-gwfon (2000). *The Law of the Sea and Northeast Asia: A Challenge for Cooperation* (New York: Springer).

Panda, Ankit (2015). After 5 Years, Japan, South Korea Hold Security Dialogue. *The Diplomat* 15. 4. 2015 (<http://thediplomat.com/2015/04/after-5-years-japan-south-korea-hold-security-dialogue/>, 5. 3. 2017).

Parameswaran, Prashanth (2015). Is China Building a Base Near the Senkakus?. *The Diplomat* 23. 1. 2015 (<http://thediplomat.com/2015/01/is-china-building-a-base-near-the-senkakus/>, 6. 3. 2017).

Pereslavytsev, Nikolai I. (2015). Korean-Japanese Discord Concerning the Liancourt Islands. *Asia-Pacific Journal of Marine Science & Education* 5 (1), s. 43-52.

Pike, John (2000). Japan Defense Agency (Bôeichô) Japan Self-Defense Force. *The Federation of American Scientists* (<https://fas.org/irp/world/japan/jda.htm>, 10. 3. 2017).

Pollmann, Mina (2015). Why Japan's Textbook Controversy Is Getting Worse. *The Diplomat*. 8. 4. 2015 (<http://thediplomat.com/2015/04/why-japans-textbook-controversy-is-getting-worse/>, 30. 3. 2017).

Postupimský protokol (1945, Berlín, Německo), dostupné na: (http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/druha_svetova_valka_a_jeji_dusledky/dokumenty/postupimsky_protokol.html, 26. 2. 2017).

Pšejja, Pavel (2002). Konflikt. In: Zeman, Petr ed., *Česká bezpečnostní terminologie* (Brno: Masarykova univerzita).

Ramos-Mrosovsky, Carlos (2009). International Law's Unhelpful Role In the Senkaku Islands. *University Of Pennsylvania Journal Of International Law* 29 (4), s. 903–946.

Rich, Motoko (2016). Meeting Between Japan and Russia Ends With Stalemate on Disputed Islands. *The New York Times* 16. 12. 2016 (https://www.nytimes.com/2016/12/16/world/asia/japan-russia-abe-putin.html?_r=0, 15. 3. 2017).

Roy-Chaudhury, Shantanu (2016). The Senkaku Islands Dispute. *International Policy Digest* 1. 8. 2016 (<https://intpolicydigest.org/2016/08/01/senkaku-islands-dispute/>, 11. 2. 2017).

Roy, Angana G. (2013). China and Air Defence Identification Zone (ADIZ): Assertive Unilateralism?. *Institute of Peace and Conflict Studies* 10. 12. 2013 (<http://www.ipcs.org/article/military/ipcs-debate-china-and-air-defence-identification-zone-adiz-assertive-4214.html>, 4. 3. 2017).

Ryall, Julian (2013). Japan angers Korea by marking Takeshima Day. *Deutsche Welle*. 22. 2. 2013 (<http://www.dw.com/en/japan-angers-korea-by-marking-takeshima-day/a-16622321>, 30. 3. 2017).

Sack, Robert D. (1986). *Human Territoriality: Its Theory and History* (Cambridge: Cambridge: University Press).

San Francisco Peace Treaty (1951, San Francisco, USA), dostupné na: (<https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20136/volume-136-i-1832-english.pdf>, 20. 2. 2017).

Shaw, Han-yi (1999). The Diaoyutai/Senkaku Islands Dispute: its History and an Analysis of the Ownership Claims of the P.R.C., R.O.C., and Japan. *Maryland Series in Contemporary Asian Studies* 3, s. 1–148.

Schoenbaum, Thomas J. (2008). *Peace In Northeast Asia: Resolving Japan's Territorial and Maritime Disputes With China, Korea and the Russian* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited).

Smith, Paul J. (2013). The Senkaku/Diaoyu Controversy. *Naval War College Review* 66 (2), s. 27–44.

Smith, Sheila A. (2012). Japan and The East China Sea Dispute. *Orbis* 56 (3), s. 370–390.

Soeya, Yoshihide – Tadokoro, Masayuki – Welch, David A. (2011). Introduction: What Is a ‘Normal Country’?. In: Soeya, Yoshihide – Tadokoro, Masayuki – Welch, David A., *Japan as a 'Normal Country'?: A Nation in Search of Its Place in the World* (Toronto: University of Toronto Press), s. 3–15.

Soeya, Yoshihide (2011). A ‘Normal‘ Middle Power: Interpreting Changes in Japanese Security Policy in the 1990s and After. In: Soeya, Yoshihide – Tadokoro, Masayuki – Welch, David A., *Japan as a 'Normal Country'?: A Nation in Search of Its Place in the World* (Toronto: University of Toronto Press), s. 72–97.

Soja, Edward W. (1971). *The Political Organization of Space* (Washington, D. C.: Association of American Geographers).

Su, Steven Wei (2005) The Territorial Dispute over the Tiaoyu/Senkaku Islands: An Update. *Ocean Development & International Law* 36 (1), s. 45–61.

Tadokoro, Masayuki (2011). Change and Continuity in Japan’s ‘Abnormalcy’: An Emerging External Attitude of the Japanese Public. In: Soeya, Yoshihide – Tadokoro, Masayuki – Welch, David A., *Japan as a 'Normal Country'?: A Nation in Search of Its Place in the World* (Toronto: University of Toronto Press), s. 38–71.

Tamura, Seizaburo (2016). Fisheries administration in relation to Takeshima. *The Japan Institute of International Affairs* (http://www2.jiia.or.jp/en/pdf/digital_library/japan_s_territories/160414_Seizaburo_Tamura.pdf, 24. 3. 2017).

Tatsumi, Yuki – Jimbo, Ken (2007). From the JDA to the MoD- a step forward, but challenges remain. *Center for Strategic and International Studies* (https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/pac0703a.pdf, 18. 2. 2017).

The Asahi Shimbun (2017). *Japan: S. Korean governor's island visit 'extremely regrettable'* (<http://www.asahi.com/ajw/articles/AJ201701250073.html>, 5. 3. 2017).

The Cairo Declaration (1943, Cairo, Egypt), dostupné na: (<http://worldjpn.grips.ac.jp/documents/texts/docs/19431127.D1E.html>, 26. 2. 2017).

The Constitution of Japan (1946), dostupné na: (http://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html, 25 2. 2017).

The Japan Institute of International Affairs (2016). *Japan's Territories Series* (http://www2.jiia.or.jp/en/digital_library/japan_s_territories.php#, 24. 3. 2017).

The Japan Times (2010). *Medvedev's visit just show of muscle* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2010/11/02/national/medvedevs-visit-just-show-of-muscle/#.WOuzRRKLTBI>, 9. 3. 2017).

The Japan Times (2012). *Tokyo riled by Lee's visit to disputed islets* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2012/08/11/national/tokyo-riled-by-lees-visit-to-disputed-islets/#.WOqJ2hLyiF2>, 3. 3. 2017).

The Japan Times (2013a). *Don't send top official to Shimane's Takeshima fete, Seoul warns Tokyo* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2013/02/22/national/dont-send-top-official-to-shimanes-takeshima-fete-seoul-warns-tokyo/#.WOqNtBLyiF3>, 4. 3. 2017).

The Japan Times (2013b). *Abe, Putin agree to revive isle talks* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2013/04/29/national/politics-diplomacy/abe-looking-to-revive-talks-on-russia-isle-row/#.WOu5YBKLTBL>, 11. 3. 2017).

The Japan Times (2014). *Putin says isle talks in air after Ukraine sanctions* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2014/05/25/national/politics-diplomacy/putin-says-isle-talks-air-ukraine-sanctions/#.WOu9PxKLTBI>, 12. 3. 2017).

The Japan Times (2015). *Abe, Park hold first bilateral talks since taking office, address 'comfort women' dispute* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2015/11/02/national/abe-park-hold-first-bilateral-talks-since-taking-office/#.WOs2ChLyiF1>, 5. 3. 2017).

The Japan Times (2016a). *Abe explicit in call for amendment to Constitution's Article 9* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2016/02/03/national/politics-diplomacy/abe-explicit-call-amendment-constitutions-article-9/#.WOIJQBLyjBK>, 20. 2. 2017).

The Japan Times (2016b). *Pier for warships built on Chinese isle west of Senkakus* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2016/08/19/national/politics->

diplomacy/pier-built-warships-chinese-military-site-close-senkakus/#.WOFUQBLyiF3, 6. 3. 2017).

The Japan Times (2017a). *Japan protests South Korean politicians' plan to erect statue on disputed islets* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2017/01/17/national/south-korea-lawmakers-raising-funds-takeshima-comfort-women-statue/#.W0s4EhKLSF0>, 5. 3. 2017).

The Japan Times (2017b). *Japan objects to use of South Korean name for disputed Takeshima isles on 2018 Pyeongchang Olympics' website* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2017/01/21/national/politics-diplomacy/japan-objects-use-south-korean-name-disputed-takeshima-isles-2018-pyeongchang-olympics-website/#.W0s3sBKLSF3>, 5. 3. 2017).

The Japan Times (2017c). *Abe, Putin may hold Russia summit in April* (<http://www.japantimes.co.jp/news/2017/02/25/national/politics-diplomacy/abe-putin-may-hold-russia-summit-april/#.W0vLohKLTBI>, 22. 3. 2017).

The Mainichi (2017a). *Shimane holds annual event to promote claims to S. Korea-held isles* (<https://mainichi.jp/english/articles/20170222/p2g/00m/0dm/069000c>, 5. 3. 2017).

The Mainichi (2017b). *Japan, Russia beef up defense ties, Abe to meet Putin in April* (<http://mainichi.jp/english/articles/20170320/p2g/00m/0dm/042000c>, 22. 3. 2017).

The Maureen and Mike Mansfield Foundation (2010). *Yomiuri Shimbun October 2010 Telephone Public Opinion Poll* (<http://www.mansfieldfdn.org/backup/polls/2010/poll-10-31.htm>, 4. 3. 2017).

The Maureen and Mike Mansfield Foundation (2012). *Asahi Shimbun Regular Public Opinion Poll (10/10/2012)* (<http://mansfieldfdn.org/program/research-education-and-communication/asian-opinion-poll-database/asahi-shimbun-regular-public-opinion-poll-10102012/>, 4. 3. 2017).

Tiezzi, Shannon (2014a). At Long Last, a Xi-Abe Meeting. Now What?. *The Diplomat* 11. 11. 2014 (<http://thediplomat.com/2014/11/at-long-last-a-xi-abe-meeting-now-what/>, 5. 3. 2017).

Tiezzi, Shannon (2014b). A China-Japan Breakthrough: A Primer on Their 4 Point Consensus. *The Diplomat* 7. 11. 2014 (<http://thediplomat.com/2014/11/a-china-japan-breakthrough-a-primer-on-their-4-point-consensus/>, 5. 3. 2017).

Tiezzi, Shannon (2014c). Japan to Station Troops on Yonaguni, Near Disputed Islands. *The Diplomat* 19. 4. 2014 (<http://thediplomat.com/2014/04/japan-to-station-troops-on-yonaguni-near-disputed-islands/>, 5. 3. 2017).

Tiezzi, Shannon (2014d). To Counter Beijing, Japan Moves Closer to Taiwan. *The Diplomat* 20. 4. 2014 (<http://thediplomat.com//2014/02/to-counter-beijing-japan-moves-closer-to-taiwan/>, 5. 3. 2017).

Togo, Kazuhiko (2005). *Japan's Foreign Policy, 1945-2003: The Quest for a Proactive Policy* (Boston: Brill Publishers).

Tokyo Declaration on Japan-Russia Relations (1993, Tokyo, Japan) dostupné na: (<http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/declaration.html>, 15. 3. 2017).

Tomikawa, Yuri (2011). Northern Territories: Japan-Russia Dispute Simmers. *The Wall Street Journal* 8. 2. 2011 (<https://blogs.wsj.com/japanrealtime/2011/02/08/northern-territories-japan-russia-dispute-simmers/>, 29. 3. 2017).

Treaty of Peace and Friendship between Japan and the People's Republic of China (1978), dostupné na: (<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/treaty78.html>, 24. 2. 2017).

Treaty Of Shimonoseki (1895, Shimonoseki, Japan), dostupné na: (<http://china.usc.edu/treaty-shimonoseki-1895>, 25. 2. 2017).

Treaty on Basic Relations between Japan and the Republic of Korea (1965, Tokyo, Japonsko), dostupné na: (<http://worldjpn.grips.ac.jp/documents/texts/docs/19650622.T1E.html>, 8. 3. 2017).

Tretiak, Daniel (1978). The Sino-Japanese Treaty of 1978: The Senkaku Incident Prelude. *Asian Survey* 18 (12), s. 1235–1249.

U.S. Department of State (2017a). *The Tehran Conference, 1943* (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/wwii/104429.htm>, 10. 3. 2017).

U.S. Department of State (2017b). 89. *Memorandum of a Conversation Between Secretary of State Dulles and Foreign Minister Shigemitsu,*

Ambassador Aldrich's Residence, London, August 19, 1956, 6 p.m.
(<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v23p1/d89>, 16. 3. 2017).

U.S. Energy Information Administration (2012). *Territorial disputes hamper exploration and production of resources in the East China Sea*
(<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=8270>, 10. 2. 2017).

UCDP (20107a). *Uppsala Conflict Data Program — an Overview*
(http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/program_overview/, 18. 2. 2017).

UCDP (2017b). *Definition of Armed Conflict*
(http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/definition_of_armed_conflict/, 18. 2. 2017).

UCDP (2017c). *Definitions* (<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>, 18. 2. 2017).

Valencia, Mark J. (2004). Multilateral Management of Northeast Asian Seas: Problems and Prognosis. In: Smith, Hance D., *The Oceans: Key Issues in Marine Affairs* (Dordrecht: Springer Science+Business Media B.V.).

Valencia, Mark J. (2007) The East China Sea Dispute: Context, Claims, Issues, And Possible Solutions. *Asian Perspective* 31 (1), s. 127–167.

Van Dyke, Jon M. (2007). Legal Issues Related to Sovereignty over Dokdo and Its Maritime Boundary. *Ocean Development & International Law* 38 (1), s. 157–224.

Vasquez, John A. – Henehan, Marie T. (2001). Territorial Disputes and the Probability of War, 1816-1992. *Journal of Peace Research* 38 (2), s. 123–138.

Vasquez, John A. (2009). *The War Puzzle Revisited* (Cambridge: Cambridge University Press).

Velvyslanectví Japonska v České republice (2017). (http://www.cz.emb-japan.go.jp/itprtop_cs/index.html, 30. 3. 2017).

Waisová, Šárka (2005). *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích* (Praha: Portál).

Weitz, Richard (2012). Senkaku Dispute Reflects China-Japan Struggle for Regional Primacy. *World Politics Review (Selective Content)*. 18. 9. 2012 (<http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=d5718c38-dcc9-4abe-9bed-9f7ac8dbbc70%40sessionmgr120&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=80134890&db=asn>, 3. 3. 2017).

White, George W. (2000). *Nationalism and Territory: Constructing Group Identity in Southeastern Europe* (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers).

Williams, Brad (2007). *Resolving the Russo-Japanese Territorial Dispute: Hokkaido-Sakhalin Relations* (New York: Routledge).

Yalta Conference Agreement (1945, Yalta, Soviet Union) dostupné na: (<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116176>, 10. 3. 2017).

Yamagami, Shingo (2016). Reflections on the Issue of the Senkaku Islands - from the field of practice on international law and politics. *The Japan Institute of International Affairs* (http://www2.jiia.or.jp/en/pdf/digital_library/japan_s_territories/160414_Shingo_Yamagami.pdf, 24. 3. 2017).

Yamasaki, Yoshiko (2016). The Creation of a Basis for the Possession of Takeshima by the Korean Government. *The Japan Institute of International Affairs* (http://www2.jiia.or.jp/en/pdf/digital_library/japan_s_territories/160414_Yoshiko_Yamasaki.pdf, 24. 3. 2017).

Yeo, Jun-suk (2016). Lawmakers visit Dokdo on Liberation Day. *The Korea Herald* 15. 8. 2016 (http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20160815000297, 5. 3. 2017).

Zagorsky, Alexei V. (2001). Three Years on a Path to Nowhere: The Hashimoto Initiative in Russian-Japanese Relations. *Pacific Affairs* 74 (1), s. 75-93.

Zhongqi, Pan. (2007). Sino-Japanese Dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands: The Pending Controversy from the Chinese Perspective. *Journal Of Chinese Political Science* 12 (1), s. 71–92.

8 Resumé

The main objective of this thesis was to study territorial disputes in Japan's foreign policy agenda. Japan has several territorial disputes. One of them is with Russia over four islands of the Kuril Islands/Northern Territories – Kunashiri, Shikotan, Etorofu and Habomai. The second territorial dispute of Japan is with South Korea over the Dokdo/Takeshima islands. The third territorial dispute is between Japan and China over the sovereignty of the Senkaku/ Diaoyu islands.

The thesis is a qualitative case study. The objective was to confirm or reject the hypothesis that the territorial disputes are of significant importance to Japan, up to the point that they are reflected in their foreign policy. Therefore, Japan is willing to enter into a confrontation with important actors of the international system.

The thesis is composed of four chapters. The first chapter introduces concepts of conflict, territoriality and territorial disputes. The second chapter focuses on characteristics and development of Japan's foreign policy. The next chapter is subdivided into three parts, each of them dedicated to one of the territorial disputes. This chapter looks at the characteristics of the territories, major trends and developments of territorial disputes and Japanese governmental claims. The fourth chapter shifts the focus at the strategic documents, which illustrate the principles of Japan's foreign and security policy towards territorial disputes. The second part of the chapter presents Japanese argument promotion at national and international level.

The results of analysis indicate that the territorial disputes over the Kuril Islands/Northern Territories, the Dokdo/Takeshima islands and the Senkaku/ Diaoyu islands are reflected in the foreign policy of Japan. Furthermore, the available evidence suggests that all three territorial disputes have emerged as issues of great importance to Japan's foreign policy.

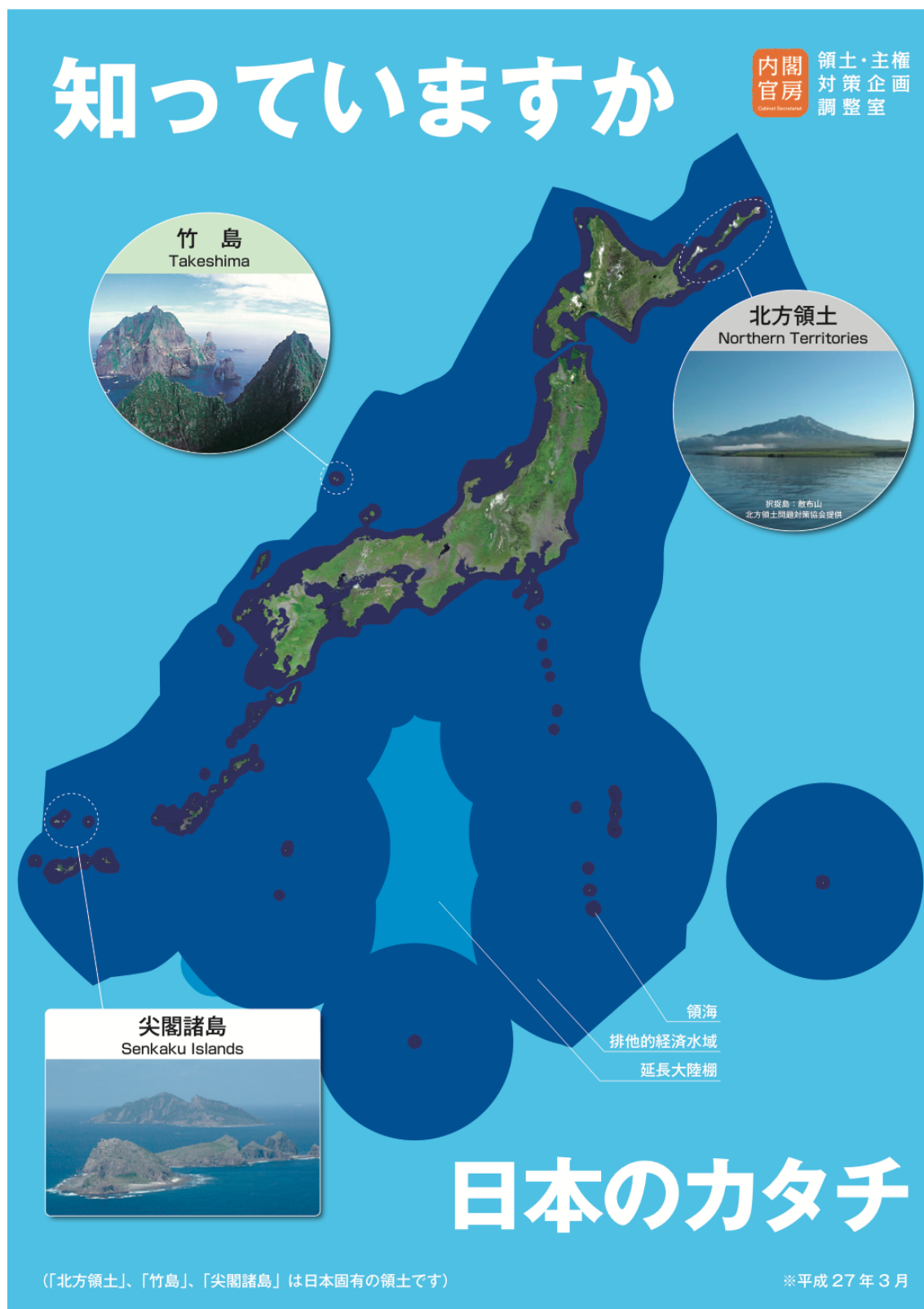
9 Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Japonska publikována japonskou vládou

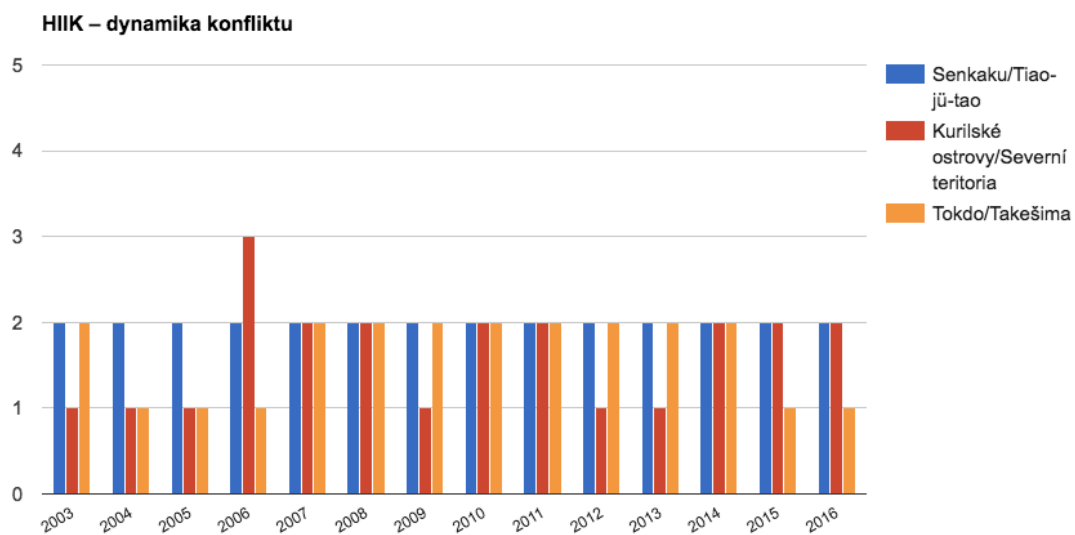
Zdroj: Geospatial Information Authority of Japan (Dostupné zde: <http://www.gsi.go.jp/common/000102099.pdf>, 25. 3. 2017).

Příloha č. 2: Mapa odkazující na teritoriální spory – publikováno japonskou vládou

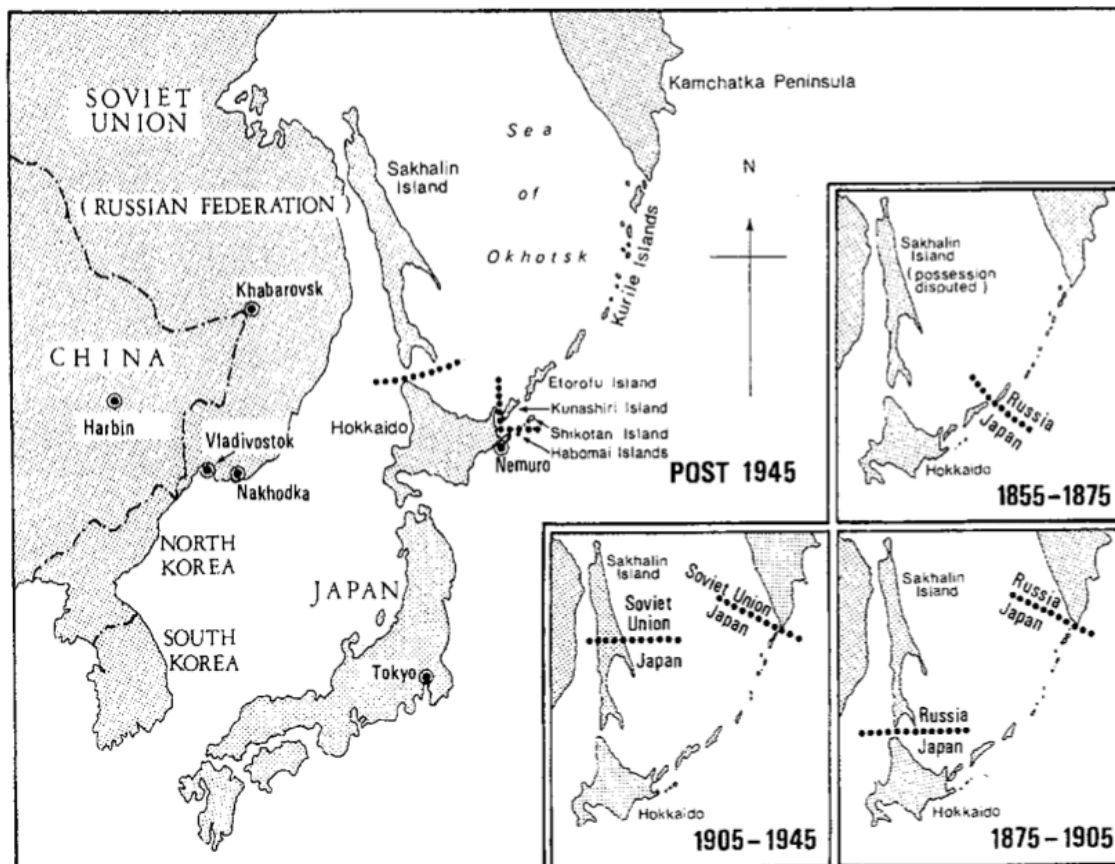
Zdroj: Cabinet Secretariat (Dostupné zde: http://www.cas.go.jp/jp/ryodo_eg/img/data/poster201502.pdf, 25. 3. 2017).

Příloha č. 3: Dynamika teritoriálních sporů dle HIIK

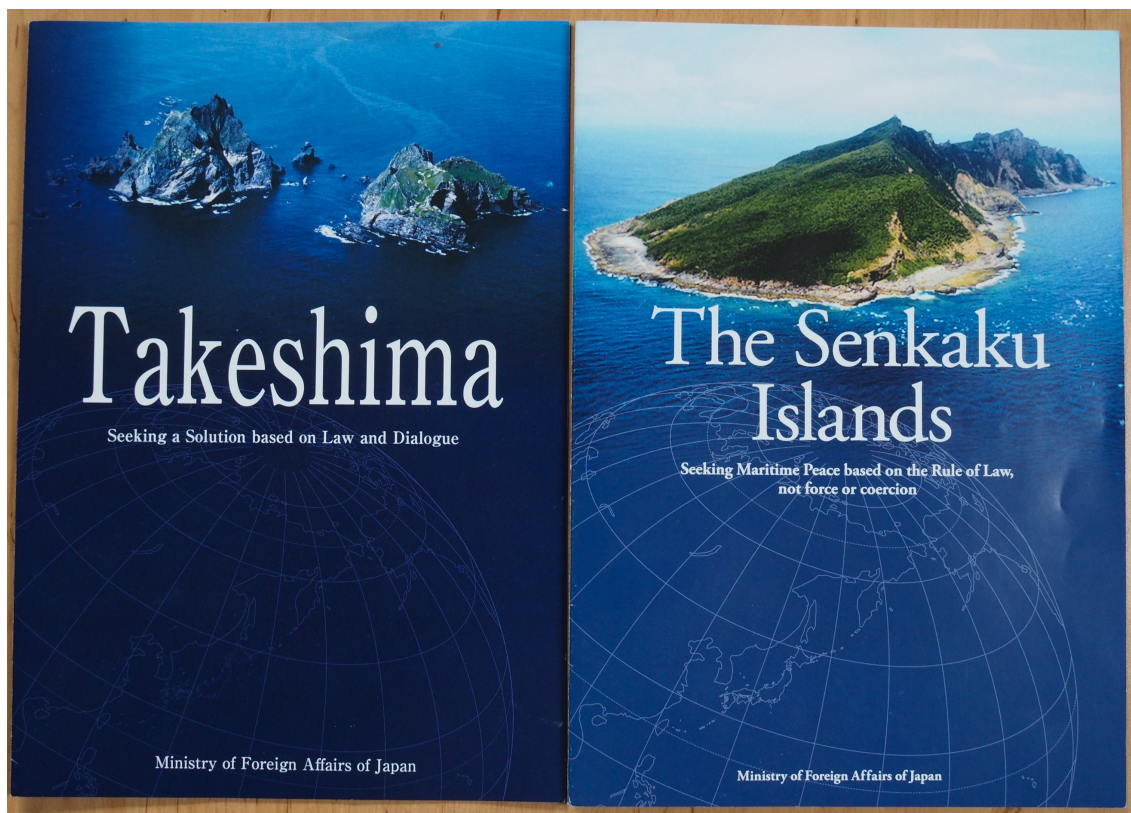
Zdroj: zpracováno autorem dle (HIIK 2003; HIIK 2004; HIIK 2005; HIIK 2006; HIIK 2007; HIIK 2008; HIIK 2009; HIIK 2010; HIIK 2012; HIIK 2013; HIIK 2014; HIIK 2015; HIIK 2016; HIIK 2017b).

Příloha č. 4: Kurilské ostrovy/Severní teritoria – vývoj suverenity nad územím

Zdroj: (Hara 2007: 74).

Příloha č. 5: Propagační materiály publikované japonskou vládou

Zdroj: Vlastní fotografie autora

Příloha č. 6: Banner odkazujících na teritoriální spory na webových stránkách japonské ambasády v Číně

The screenshot shows the homepage of the Embassy of Japan in China. The header features the Japanese flag and the text '日本国驻华大使馆' (Embassy of Japan in China). A navigation bar includes links for '首页', '关于使馆', '大使专栏', '赴日签证', '日中关系/日本外交', '日中经济合作', '文化/青少年交流', '留学', '介绍日本', '媒体', and '链接'. The main content area is divided into several sections: '最新消息' (Latest News), '关于使馆' (About the Embassy), '大使专栏' (Ambassador's Column), '赴日签证' (Visa Information), '日中经济合作' (Sino-Japanese Economic Cooperation), '媒体' (Media), and '文化/赴日留学/青少年交流' (Culture/Study/Youth Exchange). A sidebar on the left contains a '目录' (Table of Contents) and '相关链接' (Related Links). A sidebar on the right features '活动信息' (Activity Information), '外務省' (Ministry of Foreign Affairs), and '日本国家旅游局' (Japan National Tourism Organization). A red box highlights a section titled '珊瑚船问题' (Coral Ship Issue) under the '日本国家旅游局' header, which includes links to '日本领土' (Japan's Territory), '竹岛' (Senkaku Islands), and '日本海' (Sea of Japan). The footer contains contact information for the embassy and copyright details.

Zdroj: (Embassy of Japan in China 2017)

Příloha č. 7: Banner odkazujících na teritoriální spory na webových stránkách japonské ambasády v Jižní Koreji

Legal Matters / About Accessibility / Privacy Policy
 Copyright(C) 2014 Embassy of Japan in Korea
 TEL (02)2770-5200 / FAX (02)734-4528

Zdroj: (Embassy of Japan in Korea 2017)

Пříloha č. 8: Banner odkazujících на территориální споры на webových stránkách japonské ambasády v Rusku

The screenshot displays the website of the Embassy of Japan in Russia. The header includes navigation links and search options. The main content area is divided into several sections:

- NOVOSTI (News):** Contains several news items, including a tender for the journal "Japan: Style and Life" and the 11th International Manga Award.
- КОНСУЛЬСКАЯ ИНФОРМАЦИЯ (Consular Information):** Lists updates on visa procedures and medical services.
- ВЫСТУПЛЕНИЯ И ИНТЕРВЬЮ (Speeches and Interviews):** Features interviews with Japanese Prime Minister Shinzo Abe and Foreign Minister Fumio Kishida.
- ОБРАЗОВАНИЕ (Education):** Promotes programs like "Stager-Researcher 2018" and "Student 2018".
- ДРУГОЕ (Other):** Includes a warning about a phishing site and information about the Fukushima nuclear power station.
- ВАКАНСИИ (Vacancies):** A section for job openings.

On the right side, there is a "Topics" section with various links, including "Japan's Northern Territories" and "North Korea Issues and Dispute Resolution". A red box highlights these two items. Below the "Topics" section, there are logos for various international organizations and forums.

At the bottom of the page, there is contact information for the Embassy and the Consulate in Moscow, along with a small banner for the "Japan Foundation" and a video player.

Zdroj: (Embassy of Japan in Russia 2017)

Příloha č. 9: Banner odkazujících na teritoriální spory na webových stránkách japonské ambasády v České republice

The screenshot displays the website of the Japanese Embassy in the Czech Republic. At the top, the header reads "Velvyslanectví Japonska v České republice" and includes a language selector set to "日本語". A navigation bar contains links for "Úvod", "O Velvyslanectví", "Konzulární a vizové odd.", "Informační a kulturní centrum", "O Japonsku", and "Japonsko a Česko".

The main content area features a large photograph of two individuals, a woman in a red jacket and a man in a suit, signing a document. Below the photo is the caption: "Podpísání protokolu ke smlouvě o sociálním zabezpečení mezi Japonskem a Českou republikou (1. 2.)".

On the right side, there is a section for the ambassador, "Velvyslanec Japonska v ČR Kaoru SHIMAZAKI", with links for "Pozdrav velvyslance", "Životopis velvyslance", and "Aktivity velvyslance". Below this is a Facebook icon and an RSS feed icon.

The "NOVINKY" (News) section lists several updates from April 2017, including a calendar of cultural events for May, the receipt of stipends for MEXT 2018 students, and the appointment of a new ambassador.

Below the news are four main service areas: "Konzulární a vizové oddělení", "Informační a kulturní centrum", "O Japonsku", and "Česko a Japonsko". Each area contains several sub-links for various services and information.

At the bottom of the page, there is a banner with various logos and links related to Japanese foreign policy and international cooperation. The logos include the Prime Minister of Japan's office, JAPAN GOV, Japan Foreign Policy Forum, JAPAN'S Northern Territories, Takeshima, Senkaku Islands, SEA OF JAPAN, History Issues, TESTIMONY OF HIBAKUSHA, Women's Empowerment and Gender Equality, Recovery from Great East Japan Earthquake, Japan Official Travel Guide, Japan Endless Discovery, JAPAN'S WORLD HERITAGE, Web Japan, and ICEF Innovation for Cool Earth Forum. A "TICAD" logo is also present.

At the very bottom, there is a copyright notice: "Právní záležitosti / Přístupnost stránek / Ochrana soukromí Copyright(C)2014 Embassy of Japan in the Czech Republic".

Zdroj: (Velvyslanectví Japonska v České republice 2017)